

ТРЫМАЙСЯ ПРАЎДЫ!

АБАЖУР

ГА «БЕЛАРУСКАЯ АСАЦЫЯЦЫЯ ЖУРНАЛІСТАЎ»

THE BELARUSIAN ASSOCIATION OF JOURNALISTS

№ 1 (122)
2018

Міхаіл Пастухоў:

Мяркую, наша каманда зрабіла важкі ўнёсак у абарону і станаўленне незалежнай прэсы ды ўмацаванне аўтарытэту Беларускай асацыяцыі журналістаў

ОО «Белорусская ассоциация журналистов» подготовила и направила депутатам Парламента свои замечания и предложения по законопроекту, касающемуся внесения изменений в законодательство в сфере СМИ. Большая часть предлагаемых госстуктурами поправок касается Закона «О средствах массовой информации».

«Предложенные изменения в законодательстве направлены на усиление контроля за интернет-сферой в Беларуси», — заявляет председатель Белорусской ассоциации журналистов Андрей Бастунец.

По мнению Андрея Бастунца, проект закона следует направить на доработку и провести его обсуждение общественностью, экспертным сообществом (в том числе экспертами международных структур и институций), представителями бизнеса.

«Наши власти примитивно понимают термин “управление интернетом”, а именно на урегулирование этой сферы направлен законопроект, — отмечает Бастунец. — Но под этим понятием понимаются отнюдь не односторонние волевые действия власти, а согласование политики государства, граждан и бизнеса. Именно этого мы и хотим добиться».

Поправки в Закон о СМИ, вызвавшие критику БАЖ

Законопроект допускает добровольную регистрацию интернет-ресурсов в качестве СМИ (для таких вводится термин «сетевые издания»). Сетевые издания и их сотрудники получат права традиционных СМИ. Остальные сайты тоже смогут работать, но без статуса СМИ. Однако в части обязанностей и ответственности Закон о СМИ планируется распространить и на тех, и на других.

Регистрация интернет-ресурсов в качестве СМИ (сетевых изданий) будет проходить в общем для традиционных СМИ порядке. Другими словами, вместо того, чтобы упростить этот порядок или вообще ликвидировать регистрацию печатных СМИ, в ее прокрустово ложе пытаются «уложить» и сетевые издания. С учетом существующих положений редакцией сможет быть только юридическое лицо, которое располагается в помещениях нежилого фонда, а редактором — гражданин Республики Беларусь с пятилетним стажем работы на руководящих должностях в СМИ.

В случае непрохождения регистрации в качестве СМИ интернет-ресурсы не смогут обращаться в государственные органы и другие организации за аккредитацией своих корреспондентов. Журналистский статус сотрудников этих интернет-ресурсов вообще будет поставлен под сомнение. Они не смогут пользоваться правами журналиста при осуществлении ими профессиональных обязанностей на массовых акциях, при защите источника информации и т. п.

Ограничение доступа к интернет-ресурсам по-прежнему будет осуществляться во внесудебном порядке. А для сетевых изданий блокировка сможет повлечь за собой также аннулирование свидетельства о регистрации сетевого издания. Тоже без суда.

Вводится обязательная идентификация лиц, размещающих материалы или комментарии на форумах, в интернет-ресурсах (не только в сетевых изданиях).

Предусматривается обязательная модерация интернет-ресурсов.

Допускается возможность блокировки социальных сетей.

Сохраняется упрощенный порядок ограничения доступа к интернет-ресурсам (что допустимо даже без вынесения Мининформом предупреждения), вводятся дополнительные основания для этого.

Прописывается возможность возобновления доступа к интернет-ресурсам, попавшим в «черный список», но только путем обращения в Министерство информации и без указания на возможность обжаловать его решение в суде.

МЕДЫЯСЯМ'Я

ТРЫМАЙСЯ ПРАЎДЫ!

АБАЖУР

№ 1 (122) 2018

Выдавец: ГА «Беларуская асацыяцыя журналістаў»
Перыядычнасць: 1 раз у 3 месяцы
Выдаецца са снежня 2000 г.

Галоўны рэдактар
Уладзімір Барысавіч Дзюба

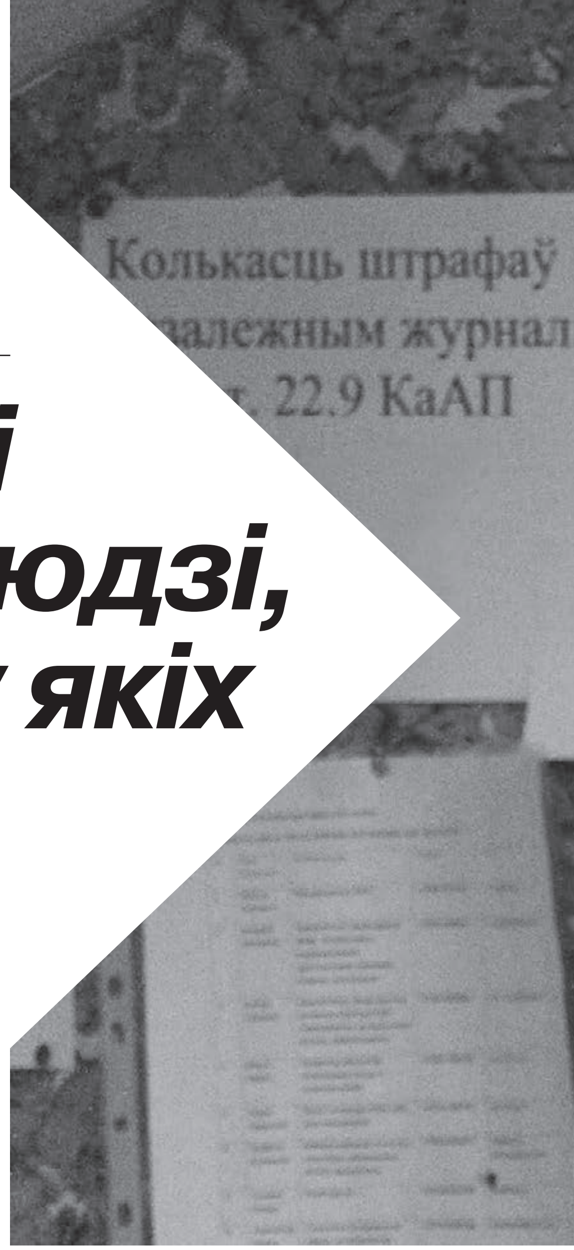
Скарыстаны здымкі Антона Сурапіна, з архіваў «Абажура».

Выданне зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь, рэгістрацыйны № 833 ад 04.12.2009.
Падпісана да друку 26.03.2018.
Дата выхаду 18.04.2018.
Фармат 60х84/8.
Папера афсетная.
Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 8,0
Наклад 300 асобнікаў.
Замова № .
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/142 ад 09.01.2014, № 2/34 ад 23.12.2013.
Распаўсюджваецца бясплатна.

Адрас рэдакцыі:
220004, г. Мінск,
вул. Кальварыйская, 16-265.
Тэл.: (029) 126-70-98
E-mail: abajur@baj.by,
baj@baj.by
Сайт: www.baj.by

Друкарня ТАА «МЕДЫСОНТ»
ЛП № 02330/0552782
ад 01.10.2010 г.
Адрас: 220004, г. Мінск,
вул. Ціміразева, 9.
Тэл.: (017) 203-74-10,
(017) 203-53-41,
(029) 623-74-10
www.medisont.by

Андрэй Бастунец:
«У арганізацыі мяняюцца і людзі, і абставіны, у якіх мы працуем»

Старшыня Беларускай асацыяцыі журналістаў Андрэй Бастунец напярэдадні чарговага справаздачна-выбарчага з'езда распавёў пра стасункі з афіцыйнымі структурамі, а таксама пра самы дакладны індыкатар, што вызначае стаўленне дзяржавы да медыя.

— Заканчваецца ваша першая кадэнцыя на пасадзе старшыні БАЖ. Пра якія вынікі, на ваш погляд, можна гаварыць, што можна адзначыць?

— Перад з'ездам справаздачу перш за ўсё трымае не старшыня, а Рада. І гэта — нармальна, бо ў нашай арганізацыі пераважна супольная праца, а не высілкі аднаго-двух чалавек. Але, прызнаюся, асабіста для мяне гэта быў цяжкі перыяд. Я доўгі час толькі ўваходзіў у сутнасць спраў. Хаця, здавалася б, столькі гадоў быў намеснікам старшыні БАЖ і ачольваў пэўныя кірункі дзейнасці…

Калі коратка: нават у тых неспрыяльных умовах, у якіх знаходзіцца медыясектар Беларусі і БАЖ у тым ліку, мы здолелі рэалізаваць і развіць стратэгічныя накірункі, прынятыя на мінулым з'ездзе. Дастаткова узгадаць 2017 год, які быў вельмі няпростым, але мы былі падрыхтаваныя да тых выклікаў і шмат у чым змаглі дапамагчы нашым калегам, якія цярпелі пераслед.

Разам з тым мы застаемся крыніцай інфармацыі для нашых міжнародных партнёраў — уплывовых еўрапейскіх арганізацый, што адсочваюць сітуацыю са свабодай слова, свабодай СМІ. Мы рабім маніторынгі агульнай сітуацыі ў медыяасяроддзі Беларусі, маніторынгі асвятлення выбараў. БАЖ удзельнічае ў дыялогу па правах чалавека паміж Беларуссю і Еўрасаюзам — прадстаўнікі арганізацыі прысутнічаюць на афіцыйных сустрэчах. І, заўважу, у адрозненне ад іншых краін наша грамадская арганізацыя мае права голасу, а не толькі магчымасць назіраць за дыялогам.

— Ці ёсць бачанне таго, па якіх стратэгічных накірунках развівацца далей? Бо заўважна змяніўся медыяландшафт, у прафесію прыйшлі людзі з іншым светапоглядам, чым 20 гадоў таму, калі ствараўся БАЖ.

— Я б вылучыў тры пункты. Па-першае, на мінулым з'ездзе была распрацавана і зацверджана стратэгія развіцця арганізацыі. Цяперашні з'езд будзе разглядаць абнаўленне гэтай стратэгіі, бо менавіта яна вызначае розныя сферы нашай дзейнасці.

Пункт другі звязаны з першым і палягае ў тым, што БАЖ найперш паўставаў як праваабарончая арганізацыя. Гэта сёння значную частку нашай дзейнасці займаюць асветніцкія праграмы. Аднак да той пары пакуль будуць існаваць выклікі для журналісцкай супольнасці, мы будзем на іх рэагаваць. Хаця гэта толькі адзін з накірункаў працы. Ёсць яшчэ і адукацыя, і маніторынгі, і юрыдычная падтрымка сяброў арганізацыі, і работа сайта — у гэтым рэчышчы і будзем працаваць. Я рады, што мы паспяваем усё гэта ўтрымліваць і развіваць.

І трэцяе: усё хутка змяняецца і мы не можам шмат чаго планаваць на далёкую перспектыву. Змяняецца медыясектар, адбываецца ратацыя людзей, якія працуюць у арганізацыі. Ад моманту калі я прыйшоў працаваць у Беларускую асацыяцыю журналістаў, цалкам змяніўся калектыў, многія з заснавальнікаў увогуле адыйшлі ад дзейнасці арганізацыі. Філосаф Хасэ Артэга-і-Гасэт казаў: «"Я" гэта "Я і мае абставіны"». Дык вось — у арганізацыі мяняюцца і "я", то бок людзі, і абставіны, у якіх мы працуем.

— Не так даўно вы сустракаліся з міністрам інфармацыі Аляксандрам Карлюкевічам. На што можна спадзявацца, што можа змяніцца калі не сёння, то ў перспектыве?

— Лічу, што гэта цалкам нармальна, калі дзяржструктура размаўляе з прадстаўнікамі адной з найбуйнейшых профільных арганізацый. Дзіўна, калі гэтага не адбываецца. Іншая справа, што ў апошнія гады нашы адносіны з Міністэрствам інфармацыі зайшлі ў тупік. Хаця я памятаю часы, калі Дзяржкамдрук звяртаўся да нас, каб пачуць пэўныя прапановы, правесці сумесныя экспертызы, калі Міхаіл Іванавіч Пастухоў працаваў у рабочай групе па падрыхтоўцы законапраекта аб інфарматызацыі. Потым штосьці пайшло не так і адносіны перарваліся. Нядаўняя сустрэча і размова даюць спадзеў, што сітуацыя выправіцца і меркаванне журналісцкай супольнасці, ва ўсякім разе той яе часткі, якую аб'ядноўвае БАЖ, будзе пачута Міністэрствам інфармацыі.

Цікава, што ў тыя самыя дні, калі адбылася сустрэча ў Мініфарме, супрацоўнікі БАЖ бралі

ўдзел яшчэ ў дзвюх сустрэчах «на дзяржаўным узроўні» — у Палаце прадстаўнікоў, дзе абмяркоўваўся праект зменаў у заканадаўства аб масавых мерапрыемствах, і ў Міністэрстве замежных спраў, дзе ішла размова пра Альтэрнатыўны даклад беларускіх праваабарончых арганізацый, падрыхтаваны для Камітэта па правах чалавека ААН.

Хацелася б верыць, што гэта не чарговая піаркампанія з боку дзяржавы, што было не раз, а сведчанне зусім іншага падыходу да сітуацыі і стасункаў з грамадзянскай супольнасцю.

— Палітолагі ізноў гавораць пра «пацяпленне» і новы віток у міжнародных стасунках афіцыйнага Мінска з Захадам. Аднак з фундаментальнымі правамі чалавека ў Беларусі, у тым ліку са свабодай выказвання, па-ранейшаму кепска. Чаму так адбываецца і ці можа такі дыялог на нешта паўплываць?

— Мне неаднарозова даводзілася чуць ад прадстаўнікоў еўрапейскіх структур, што цяпер час размаўляць з уладамі Беларусі па не вельмі адчувальных для іх пытаннях, то бок па тых, якія яны гатовыя абмяркоўваць. Маўляў, гэта лепш, чым не размаўляць наогул. І я амаль згодны з такім падыходам, аднак гэта не павінна здымаць з парадку дня непрыемныя для ўладаў тэмы. Гэта тычыцца і свабоды выказвання. Выбудоўванне дыялогу не толькі дзеля дыялогу, а і дзеля выніку — гэта тое, чаго я чакаю ад гэтага працэсу.

— Як бы вы ацанілі сённяшняе айчыннае медыйнае поле? Бо з'явілася шмат нішавых выданняў, чаго не было яшчэ 5 гадоў таму. У журналістаў з'явіўся пэўны выбар — з кім супрацоўнічаць, а ў аўдыторыі — што чытаць. Праўда, гэта не тычыцца грамадска-палітычнай журналістыкі.

— Думаю, менавіта развіццё грамадска-палітычнай журналістыкі ці не галоўны паказчык стаўлення дзяржавы да медыя. Гэта ізноў-такі са сферы «адчувальных пытанняў»: ці гатовыя ўлады чуць тое, што ім чуць непрыемна, якім чынам яны рэагуюць на крытыку. Гэта і ёсць індыкатар стаўлення да свабоды слова.

Мы не ведаем, якім будзе медыяполе праз пяць гадоў. Сёння мы абмяркоўваем з Мінінфармам сітуацыю з фрылансерамі, з заканадаўствам, традыцыйнымі медыя. Але праз колькі гадоў усё можа цалкам змяніцца і сітуацыя будзе выглядаць абсалютна інакш. Прагназаваць тут вельмі цяжка. Для мяне гэта не менш важна, чым сённяшнія перамовы ці канфлікты з уладамі.

Нагадаю, што мінулы год быў самым горшым па парушэннях правоў журналістаў пасля 2011 года. А сёлета дынаміка штрафаў паводле артыкула 22.9 КаАП яшчэ большая, чым летась. Канешне, калі ты не працуеш у грамадска-палітычнай журналістыцы, то цябе гэта можа і не закрануць, — так было і раней. Але ж і развіццё іншых галінаў журналістыкі: сацыяльных медыя, нішавых выданняў, — усё гэта адбываецца насуперак умовам, у якіх нам даводзіцца працаваць. Нагадаю, што рэдакцыя KYKY, а гэта акурат нішавае выданне, першая сутыкнулася з блакаваннем сайта.

— Востра стаіць пытанне пераследу фрылансераў. Што можа прапанаваць БАЖ беларускім чыноўнікам, Парламенту? Як думаеце, ці пойдзе дзяржава на легалізацыю статуса фрылансера, бо сёння гэтыя людзі знаходзяцца па-за прававым полем. У XXI стагоддзі на фоне цывілізаваных краін гэта выглядае ўжо не як нонсенс, а як дзікунства.

— Беларускай асацыяцыі журналістаў ёсць што прапанаваць па гэтай праблеме, і мы гэта ўжо неаднаразова рабілі. Цяпер мы рыхтуем пакет адпаведных дакументаў для Міністэрства інфармацыі. Дарэчы, падчас сустрэчы з міністрам Карлюкевічам я згадваў досвед скандынаўскіх краін, дзе ўвогуле не важна, звязаны ты з нейкай рэдакцыяй дамовай ці не. Бо там кожны грамадзянін мае права і на доступ да інфармацыі, і на яе захоўванне, і на распаўсюд — незалежна ад статуса.

Трэба наўпрост сказаць, што абсалютная большасць выпадкаў пераследу фрылансераў звязаная з ціскам на журналістаў, якія супрацоўнічаюць з тэлеканалам «Белсат». І гэты перaслед, па маім глыбокім перакананні, супярэчыць не толькі міжнародным абавязацельствам Беларусі, але і ўнутранаму заканадаўству. І, здаецца, прававымі сродкамі гэтае пытанне не вырашаецца, бо яго пераводзяць у палітычную сферу. І тут я бачу толькі палітычнае рашэнне. Найперш праз высілкі новага складу польскага МЗС, праз высілкі Еўрасаюза і афіцыйнага Мінска.

— Ці ёсць увогуле прыклады, калі ўлады прыслухаліся да меркаванняў журналісцкай супольнасці?

— У 2008 годзе, калі прымалася новая рэдакцыя Закона аб СМІ, Беларуская асацыяцыя журналістаў атрымала яе ў апошні момант. Але мы ўсё ж такі падрыхтавалі і накіравалі абгрунтаваныя прапановы ў Палату прадстаўнікоў. Тады 8 ці 9 прапаноў БАЖа былі ўлічаны. Варта хаця б згадаць схаваную папраўку, якая прадугледжвала перарэгістрацыю СМІ ў выпадку змены юрыдычнага адраса. Мы гэтую норму выцягнулі на Божы свет і яе не ўзаконілі.

Раней падобная гісторыя была з Законам аб інфарматызацыі. Яго першая рэдакцыя выклікала насцярожанасць і абурэнне журналісцкай супольнасці. І дзякуючы нашым намаганням Закон у той рэдакцыі не быў прыняты. Можна згадаць і іншыя прыклады, але, паўтаруся, у апошнія гады ў нас было не вельмі плённае супрацоўніцтва з дзяржорганамі. Аднак будзем працаваць і адстойваць свае прафесійныя правы.

Размаўляла Вольга ХВОІН
Фота Валянціны Зянковай

Прывітанне, бажаўцы!

**Як жывецца?
Мабыць, па грахах нашых.
Ці як на вайне?..**

Прачынайцеся, вясна прыйшла! Адштурхніце творчы авітаміноз — і за справы, якіх у кожнага з нас дастаткова. Тым часам новыя гарызонты вызначыць наш юбілейны Х з'езд. З улікам меркаванняў, прапаноў і пажаданняў усіх сяброўпаплечнікаў. Некаторыя з іх рэдакцыя «аБАЖура» надрукавала ў гэтым нумары пад рубрыкай «Медыясям'я».

Напярэдадні з'езда мы папрасілі нашых калег з рэгіёнаў падзяліцца думкамі наконт далейшага развіцця БАЖа:

— наколькі вам дапамагае адчуванне таго, што вы сябра прафесійнай журналісцкай суполкі;

— што карыснага ў працы нашай арганізацыі запомнілася за апошнія тры гады;

— якія накірункі дзейнасці БАЖу трэба развіваць і ўмацоўваць?

**Дзмітрый ЛУПАЧ,
журналіст-фрылансер, г. Глыбокае**

Калі ты не адзін

Наша журналісцкая арганізацыя для мяне як адна вялікая сям'я. Асабліва блізка я адчуў гэту еднасць у апошнія тры гады. Бо менавіта на гэты перыяд у маім жыцці і прафесійнай дзейнасці выпаў нечакана шалёны пераслед з боку ўладаў. Дзякуючы падтрымцы бажаўцаў мне ўдалося выстаяць і пераўжыць шмат якія непрыемнасці.

Вядома, была падтрымка і з боку іншых грамадскіх арганізацый і рухаў, але сяброўскае плячо нашай журналісцкай суполкі і яе кіраўнікоў было сапраўдным апорай.

Але не толькі ў гэтым заключаецца разуменне, што я «сваяк» у вялікай бажаўскай сям'і. Можна прыехаць у любы горад Беларусі, дзе ёсць твае калегі па арганізацыі, і быць упэўненым, што табе дапамогуць. Або шчыра, па-сяброўску, запросяць на каву, распытаюць пра жыццё-быццё. У БАЖы, як у цесным сямейным коле, можна абмеркаваць і свае асабістыя праблемы, і творчыя задумы, і падзяліцца досведам. Мне вельмі даспадобы наша салідарнасць. Паверце, калі цябе судзяць па некалькі разоў на месяц, падтрымка сяброў і калег надта важная. Бо гэта надае ўпэўненасці, дапамагае прыняць правільнае рашэнне, дае адчуванне, што ты не адзін.

У звязку з чым хачу адзначыць добрую працу нашых юрыстаў, асабліва Паўла Левінава, з якім апошнім часам я цесна супрацоўнічаю. Да яго можна звярнуцца ў любы час, і ты заўсёды атрымаеш прафесійную параду, пачуеш словы сяброўскай падтрымкі.

Што яшчэ запомнілася апошнім часам, дык гэта паездкі ва Украіну. Яны былі змястоўнымі і цікавымі, бо вопыт украінскіх журналістаў у адстойванні сваіх правоў можа спатрэбіцца і нам.

Таксама важным для мяне быў семінар па медыяцыі. Атрыманымі ведамі я карыстаюся практычна штодня. Лічу, што варта часцей праводзіць семінары, дзе разглядаецца псіхалогія чалавечых стасункаў, бо камунікацыя — гэта галоўнае ў журналісцкай працы. Вялікі плюс адукацыйных праграм яшчэ і ў тым, што не толькі трэнеры, але і калегі дзеляцца з табой пэўным досведам.

Мяркую, што сёння нашай арганізацыі трэба больш увагі ўдзяляць наладжванню гарызантальных сувязяў паміж журналісцкімі суполкамі. Калі ў межах адной вобласці стасункі існуюць, то суполкі з розных абласцей кантактуюць слаба.

Яшчэ лічу вельмі важным і надалей развіваць юрыдычныя адукацыйныя праграмы. Магчыма, нехта лічыць гэта не надта істотным (прынамсі, я і сам так некалі думаў), але беларускія рэаліі паказваюць, што прававых ведаў многім з нас якраз і бракуе. Асабліва ў сітуацыі, калі побач няма паплечнікаў-сяброў, а цябе прэсінгуюць супрацоўнікі сілавых структур. Таму павышаць узровень прававых ведаў проста неабходна! Як кажуць у народзе, за плячыма не насіць.

Правільным будзе запрашаць на семінары калегаў з іншых краін, каб яны распавядалі пра свае дасягненні. Асабліва з суседніх з Беларуссю, бо мы шмат у чым блізкія ментальна.

Амаль два дзесяцігоддзі я з'яўляюся сябрам Беларускай асацыяцыі журналістаў і ні разу аб гэтым не пашкадаваў. Таму спадзяюся, што і надалей буду ўспрымаць БАЖ як адну вялікую прафесійную сям'ю аднадумцаў.

Больш як 300 чалавек прайшлі праз адукацыйныя праграмы БАЖ за апошнія тры гады. Двухмесячныя модульныя курсы дапамагаюць авалодаць новымі інструментамі ў розных накірунках — ад фота і відэа да сацыяльных сетак і журналістыкі дадзеных. Мы сустрэліся з сябрам Праўлення БАЖ Юрасём Карманавым, каб пагаварыць пра адукацыйныя праграмы больш канкрэтна.

Юрась Карманаў: «Праз адукацыю да імклівых зменаў у прафесіі»

— Адукацыйныя курсы ў БАЖы існуюць больш як 5 гадоў. Чаму ўзнікла патрэба ў іх арганізацыі?

— Журналістыка вельмі хутка развіваецца, змяняецца сама сутнасць нашай прафесіі. За апошнія дзесяць гадоў узніклі цэлыя галіны ведаў, якімі абавязаны валодаць сучасны журналіст. Гэта і ўменне працаваць з сацыяльнымі сеткамі, і data-журналістыка з магчымасцю аперараваць вялікімі аб'ёмамі дадзеных, гэта і новыя тэхналогіі працы з відэа, то бок уменне рабіць стрым і г. д.

Праз адукацыю журналіст павінен быць адаптаваны да імклівых зменаў у прафесіі. І толькі новыя веды могуць гарантаваць тое, што журналіст будзе запатрабаваны на сучасным рынку працы.

Са з'яўленнем сацыяльных сетак і хуткім развіццём тэхналогій мяняецца інструментарый журналіста і наша задача палягае ў тым, каб будаваць свае праграмы з разуменнем таго, якую ролю сучасныя сродкі масавай інфармацыі павінны выконваць у грамадстве, інавацыйных тэхналогіях журналісцкай працы.

Адукацыйныя праграмы БАЖ разлічаны на падрыхтоўку кваліфікаванага, універсальнага журналіста, які валодае базавымі прафесійнымі ведамі і ўменнямі, канкурэнтаздольнага і мабільнага.

Першапачаткова курсы задумваліся як пляцоўка для перадачы ведаў ад сталага пакалення моладзі. На шчасце, у беларускай журналістыцы дастаткова легендарных імёнаў, адмыслоўцаў, якія дзеляцца сваімі прафесійнымі «сакрэтамі» з журналістамі-пачаткоўцамі. І БАЖ мусіў стаць такой шматграннай адукацыйнай пляцоўкай.

Яшчэ адзін важны момант. Мы спадзяемся, што нашы слухачы ў працэсе адукацыі засвояць не толькі найноўшыя тэхнічныя веды, але і базавыя фундаментальныя каштоўнасці нашай арганізацыі. Нам хочацца думаць, што мы існуем у агульнай сістэме каардынат, дзе свабода слова і незалежнасць нашай прафесіі з'яўляюцца ўнутранай патрэбай.

— Якія курсы вы прапануеце і як яны будуюцца?

— Наша сістэма адукацыі заснавана на двухмесячных модулях. Цягам гэтага часу слухач засвойвае найноўшыя напрацоўкі ў пэўнай сферы журналістыкі. Як правіла, адначасова стартуюць некалькі адукацыйных модуляў, каб чалавек меў магчымасць патрапіць на некалькі курсаў.

Цяпер, да прыкладу, ідуць заняткі адразу па трох накірунках — «Data-журналістыка», «Журналісцкае расследаванне» і «Навіны па-новаму». Лінейка курсаў пабудавана такім чынам, каб тэхнічныя веды ў новых галінах чаргаваліся з традыцыйнымі журналісцкімі дысцыплінамі.

Усе курсы БАЖ практыкаарыентаваныя: з самага пачатку мы гаворым слухачам, што на фінішы мы чакаем ад іх нейкі канкрэтны прадукт — журналісцкае расследаванне, удзел у фотавыставе, відэастрым, аналітычны тэкст.

У год мы праводзім 8–9 курсаў і далучаем да справы лепшых журналістаў. Да прыкладу, Аляксандр Фядута вёў курс для публіцыстаў, Аляксандр Класкоўскі — для аналітыкаў, Паўлюк Быкоўскі — для SMM, а Сяргей Балай і Вадзім Заміроўскі — для фатографаў.

У шэрагі трэнераў мы стараемся ўключыць самых паспяховых практыкуючых журналістаў Беларусі. Гэта рэдактары газет і выбітныя публіцысты, журналісты, якія спецыялізуюцца на расследаваннях, і медыяменеджэры.

Мы таксама імкнемся прыцягнуць замежных трэнераў, якія могуць пашырыць «беларускія гарызонты» і паказаць досвед журналістаў Швецыі і Латвіі, Украіны і Расіі, Польшчы і Нарвегіі.

— Што можаце сказаць пра будучыя курсы?

— Сярод новых курсаў, якія сёння распрацоўваюцца, — «Журналістыка траўмы». Гэты курс будзе прысвечаны працы з уразлівымі групамі, псіхалагічнай абароне самога журналіста, асаблівому інструментарыю для тых, хто асвятляе такія складаныя тэмы.

Акрамя таго ў распрацоўцы знаходзіцца курс па сторытэллінгу. Гэта моднае слоўца сёння часта гучыць у медыйных колах. Уласна, сторытэллінг — гэта «смачны» распавед гісторый. Вы бярэце адну гісторыю, якая будзе цікавая чытачам, і падрабязна, «смачна» пра яе расказваеце. Гэта можа быць не толькі тэкст, але і фота, і відэа.

Таксама мы маем намер мадэрнізаваць курс па фота, SMM, навінам.

„ Адукацыйныя праграмы БАЖ разлічаны на падрыхтоўку кваліфікаванага, універсальнага журналіста, які валодае базавымі прафесійнымі ведамі і ўменнямі, канкурэнтаздольнага і мабільнага.

Мы пачалі практыкаваць фармат адкрытых лекцый, якія аказаліся вельмі запатрабаванымі ў журналістаў. На лекцыю фатографа Андрэя Лянкевіча зарэгістравалася больш за 60 чалавек — гэта значна больш, чым дазваляе ўтоўпіць наша памяшканне. Тым часам маем намер запрашаць на адкрытыя лекцыі не толькі зорак журналістыкі, але і вядомых блогераў, грамадскіх дзеячоў.

— Наколькі даступныя адукацыйныя курсы, ці лёгка на іх трапіць сябрам БАЖ?

— Гэта залежыць ад курса. Як правіла, мы робім шырокую рассылку для сяброў нашай арганізацыі, размяшчаем анонсы на сайце БАЖ і ў сацыяльных сетках. Чалавек абавязкова павінен запоўніць анкету і патлумачыць сваю матывацыю. Далей мы разглядаем анкеты, дзе, зразумела, аддаем перавагу сябрам нашай прафесійнай арганізацыі.

Мы стараемся набраць не больш за 12–14 чалавек на курс. Гэта аптымальная лічба, якая дазваляе трэнеру эфектыўна адсочваць выніковасць практычных заданняў. Але часам колькасць заявак перавышае 60. І тады мы вымушаныя павялічыць набор да 20–25 слухачоў. Так, да прыкладу, было з курсам па фатаграфіі і з «Навінамі па-новаму».

Дарэчы, не трэба думаць, што сярод нашых слухачоў толькі маладыя людзі. Журналістыка

Ад траціны да паловы слухачоў складаюць калегі з рэгіянальных СМІ, дзе пытанне доступу да сучасных медыяведаў стаіць асабліва востра. Структура курсаў і іх расклад былі адаптаваныя менавіта пад патрэбы журналістаў з рэгіёнаў.

як прафесія так хутка развіваецца, што вучыцца ніколі не позна. Мы не надта здзівіліся, калі на курс па сацыяльных мэдыя да нас прыйшоў былы галоўны рэдактар газеты з высакароднай сівізной.

Для нас таксама важна, каб БАЖ заставаўся пляцоўкай для камунікацыі не толькі мінскіх журналістаў, якія працуюць у розных рэдакцыях, але і калегаў з рэгіёнаў, якія часам проста не могуць пазнаёміцца адзін з адным акрамя як на адукацыйных праграмах.

Ад траціны да паловы слухачоў адукацыйных праграм складаюць прадстаўнікі рэгіянальных СМІ Беларусі, дзе пытанне доступу да сучасных медыяведаў стаіць асабліва востра. Структура шмат якіх курсаў і іх расклад былі адаптаваныя менавіта пад патрэбы журналістаў з рэгіёнаў.

Нагадаю, што за апошнія тры гады больш за 300 чалавек прайшлі праз адукацыйныя праграмы, зладжаныя нашай арганізацыяй. Таму можна гаварыць, што БАЖ сапраўды стаў пляцоўкай для падрыхтоўкі запатрабаваных журналістаў.

— Ці можаце назваць найбольш паспяховых выпускнікоў?

— Юлія Мацкевіч наведала некалькі адукацыйных модуляў, але ў выніку выбрала для сябе фатаграфію. Сёння выставы Юліі праходзяць не толькі на вядучых пляцоўках Мінска і рэгіёнаў, але і за мяжой. Дарэчы, гэта таленавітая дзяўчына ўжо мае некалькі фотаальбомаў, а пачатак дарогі быў пакладзены ў БАЖ.

Мы ганарымся тым, што наша выпускніца Таццяна Ткачова перамагла на фотаконкурсе ў Літве і яе працы ўпрыгожвалі выставачныя залы ў Вільнюсе разам з іншымі фатаграфіямі пераможцаў. Таццяна, дарэчы, ужо дэбютавала ў якасці трэнера на курсе БАЖ па фота.

Арцём Шрайбман прыйшоў на курсы БАЖ яшчэ студэнтам БДУ, але затым вырас у аднаго з прафесійных і запатрабаваных журналістаў Беларусі. Павел Дабравольскі, Раман Стэфановіч, Вольга Паздзерына і дзясяткі іншых журналістаў з Мінска і рэгіёнаў, якія прайшлі курсы БАЖ, сёння паспяхова працуюць у нашай прафесіі.

— З якімі цяжкасцямі давялося сутыкнуцца пры арганізацыі адукацыйных праграм?

— Адна з асноўных праблем — матывацыя ўдзельнікаў. Вось запісваецца чалавек на курс, дасылае анкету, праходзіць адбор, атрымлівае запрашэнне на заняткі. І не ходзіць! Асабліва крыўдна, калі пры высокім конкурсе гэты чалавек заняў месца таго журналіста, каму мы былі вымушаныя адмовіць. Пацiху ствараем «чорны спіс» такіх калегаў.

Яшчэ адна праблема, з якой мы сутыкнуліся — хуткае старэнне ведаў. Сацыяльныя сеткі і тэхналогіі развіваюцца так імкліва, што адпаведныя веды губляюць актуальнасць за год і нам даводзіцца трымаць руку на пульсе.

Вымушаны канстатаваць, што класічныя журналісцкія курсы — інтэрв'ю, рэпартаж, расследаванне і іншыя — карыстаюцца ўсё меншай папулярнасцю. Найбольш запатрабаваныя тэхнічныя курсы, дзе навучаюць новым інструментам працы з SSM, відэа, фота.

— На якія мэтавыя групы накіраваны адукацыйныя праграмы?

— Перш за ўсё гэта практыкуючыя журналісты з Мінска і рэгіёнаў, якія маюць патрэбу ў павышэнні кваліфікацыі.

Акрамя таго, мы актыўна працуем са студэнтамі факультэтаў журналістыкі. І даволі часта нам даводзіцца чуць, што веды, атрыманыя на трэнінгах БАЖ, запаўняюць тыя прабелы ў адукацыі, якія засталіся пасля журфака.

Апошнія тры гады мы пачалі працаваць з новымі мэтавымі групамі — супрацоўнікамі прэс-службаў і актывістамі грамадскіх арганізацый. Спецыяльна для іх быў распрацаваны курс па PR-стратэгіі, які бліскуча правёў Аляксандр Люшкевіч. Яшчэ адным трэнерам гэтага курса стаў Андрэй Эзерын, які запусціў кампанію абароны Асмалоўкі.

— Ці можна казаць пра тое, што пасля адукацыйных курсаў колькасць сяброў БАЖ папаўняецца?

— Такой статыстыкі не вядзецца, можа, і дарма. Хоць рэкрутынг — гэта таксама своеасаблівы індыкатар паспяховасці адукацыйнага праекта. Нашы праграмы бясплатныя і ў пачатку кожнага курса мы абвяшчаем, што хацелі б бачыць выпускнікоў сярод сяброў нашай арганізацыі. І калі чалавек на пляцоўцы БАЖ павысіў сваю кваліфікацыю і адчуў сябе сваім сярод сваіх, то рана ці позна ён прыйдзе ў нашу арганізацыю.

Падрыхтаваў Канстанцін СКУРАТОВІЧ
Фота Валянціны Зянковай

Мае сакрэты — толькі мае!

Алена СЦЯПАНАВА

Прызнаюся: пра ўласную лічбавую бяспеку я задумалася занадта позна і толькі пасля таго, як мой камп'ютар «раскурочылі» супрацоўнікі КДБ. Неўзабаве я прайшла адпаведную падрыхтоўку, аднак і сёння не магу назваць сябе «гуру» ў гэтай справе. Таму мае развагі — гэта не рэкамендацыі спецыяліста, хутчэй яны выкліканы жаданнем падзяліцца з калегамі ўласным досведам. Паверце, спатрэбіцца.

Забыла і… пашкадавала

На першы трэнінг па камп'ютарнай бяспецы я трапіла ў 2007 годзе. Было вельмі цікава, бо шмат пра якія рэчы пачула ўпершыню. Разам з тым было і складана, бо мой непераможны «унутраны гуманітарый» адчайна супраціўляўся, калі даходзіла да матэматычных або тэхнічных акалічнасцяў. Ды што там акалічнасці! На той час я ведала хіба што некалькі праграм, якімі паспяхова карысталася. І ніколі не думала пра нейкае там шыфраванне або ананімны ўваход у інтэрнэт.

Зрэшты, менавіта з тлумачэнняў пра гэты самы «ўваход» пачаў заняткі наш трэнер. Ён звярнуў увагу на тое, што лічбавая бяспека пачынаецца з аналізу: наколькі ваш камп'ютар даступны ў фізічным сэнсе. На якім паверсе знаходзіцца ваш офіс або кватэра, хто мае ключы і можа патрапіць у памяшканне, дзе стаіць камп'ютар і ці кожны можа яго ўключыць — усё гэта, аказваецца, вельмі істотна. Што да мяне, то я з задавальненнем адзначыла, што мой камп'ютар у літаральным сэнсе «персанальны»: карыстаюся ім толькі я і мой пароль доступу дастаткова надзейны.

Два дні мы вывучалі розныя хітрыкі, як дасягнуць таго, каб прыватная інфармацыя гэткай і заставалася. Напрыканцы кожнаму з нас падарылі дыск з рознымі карыснымі праграмамі і дапаможнік на ангельскай мове з малюнкамі. Усе тыя малюнкі я паглядзела і, што называецца, адклала «да лепшых часоў». Аднак замест лепшага неўзабаве прыйшоў даволі

трывожны час, калі 27 сакавіка 2008 года да мяне, як і да некаторых іншых «падазраваных», прыйшлі з перахрусам супрацоўнікі КДБ.

Тут і высветлілася, што трапіць да мяне ў кватэру вельмі проста: варта было назвацца «праверкай пашпартнага рэжыму». І вось ужо чацвёра спецслужбоўцаў і двое панятых — вайскоўцы з бліжэйшай дэсантнай мабільнай брыгады — метадычна абыходзяць усе пакоі… Як высветлілася, перахрус праходзіў у рамках крымінальнай справы, узбуджанай па факце распаўсюду ў інтэрнэце мультфільмаў палітычнага зместу. Таму супрацоўнікаў КДБ цікавілі ўсе носьбіты інфармацыі, у тым ліку старыя відэакасеты з запісамі школьных ранішнікаў дачкі, а таксама камп'ютар. Вось тут і давялося пашкадаваць, што веды таго трэнінгу я так і не ўвасобіла на практыцы. І хаця праваабаронца Павел Левінаў, які падчас перахрусу прыехаў да мяне, каб падстрахаваць, пераканаў «таварышаў» не забіраць сістэмны блок цалкам, а толькі дастаць жорсткі дыск, я зразумела: вось яно, здарылася! Здарылася тое, з чым мяне вучылі змагацца, чаму вучылі супрацьстаяць, а я ўсё адно аказалася непадрыхтаванай.

> ***Жорсткі дыск, які пабываў у КДБ, я выкінула на сметнік. А на новым адразу ж усталявала некалькі праграм, якія прапанавалі на трэнінгу.***

> ***Ніколі не адкладайце арганізацыю камп'ютарнай бяспекі «да лепшых часоў», бо заўтра можа быць позна!***

Рэальнасць і ўласны досвед

Сёння распаўсюд інфармацыйных тэхналогій, удасканаленне спосабаў захоўвання і апрацоўкі дадзеных дазваляюць ўзняць эфектыўнасць працы з інфармацыяй на вельмі высокі ўзровень. Адначасова ўсё гэта абвастрыла праблемы лічбавай бяспекі, бо мы адказваем за захаванне не толькі ўласных «сакрэтаў», але і канфідэнцыйнай інфармацыі пра іншых людзей — герояў нашых сюжэтаў. Сёння лічбавыя тэхналогіі нясуць пэўную пагрозу работнікам СМІ ва ўсім свеце. Асабліва тады, калі журналісты працуюць у сферы абароны правоў чалавека, прыцягваюць увагу грамадства да вострых сацыяльна-эканамічных праблем, выкрываюць карупцыю. І няма розніцы, дзе ты гэта робіш — у вялікім мегаполісе ці невялічкім раённым цэнтры. Розніца толькі ў метадах, якія прымяняюцца супраць прынцыповых журналістаў з мэтай запалохаць ці ўзяць «пад каўпак».

Арсенал у тутэйшых «кантралёраў-ідыёлагаў» надта шырокі. Ад узлому электроннай пошты і акаўнтаў журналістаў да праслухоўвання тэлефонных размоў. Спіс кіберзлачынстваў у «наглядзе» за свабодай слова ды кантролі за распаўсюдам непадцэнзурнай інфармацыі пастаянна павялічваецца. Небяспека выяўляецца і ў крадзяжы асабістых дадзеных карыстальнікаў лічбавых тэхналогій (асабістыя дадзеныя, дакументы), і ў фізічным сачэнні за чалавекам (геалакацыя, IP-адрасы і г. д.). Таму жаданне пазбегнуць такіх тэхнічных рызык, як і крадзяжу пароляў або «засветкі» асабістых дадзеных, ёсць надзённай патрэбай. Хаця яшчэ 10 гадоў таму некаторыя з нас называлі такую перасцярогу «сімптомам маніі праследу»…

Калі вярнуцца да перахрусу ў маёй кватэры, да маёй непадрыхтаванасці, калі змесціва майго персанальнага камп'ютара так лёгка трапіла ў чужыя рукі, мушу прызнацца: той выпадак назаўжды пераканаў мяне ў неабходнасці карыстацца магчымасцямі лічбавай бяспекі. Праз некалькі месяцаў канфіскаваны жорсткі дыск, на якім нічога «крамольнага» не знайшлі, мне вярнулі. Але я дагэтуль не ведаю, што яшчэ з майго прыватнага сховішча інфармацыі магло зацікавіць спецслужбоўцаў і чым гэта можа адгукнуцца ў перспектыве. Не ўпэўненая я і ў тым, што на маім жорсткім дыску не з'явіліся якая-небудзь праграмка, якая можа лёгка забяспечыць «кантралёрам» насанкцыянаваны доступ да маіх файлаў у будучым. Таму жорсткі

дыск, які пабываў у КДБ, я выкінула на сметнік. А на новым адразу ж усталявала некалькі праграм, якія прапанавалі на трэнінгу, да якога, на жаль, я паставілася легкадумна.

На чарговы трэнінг па лічбавай бяспецы я ўжо збіралася мэтанакіравана, бо адчула ў тым вострую неабходнасць. Напярэдадні сфармулявала некалькі пытанняў: якую канкрэтна інфармацыю я хачу абараніць і што са змесціва майго камп'ютара можа ўяўляць інтарэс для патэнцыйнага праціўніка? якія існуюць праграмныя магчымасці для абароны камп'ютара і мабільнага тэлефона ад несанкцыянаванага доступу? якім чынам я сама магу абараніць сябе і свае дадзеныя у інтэрнэце і сацыяльных сетках? Прааналізавала пытанні і зразумела: адмыслоўцы ў галіне лічбавай бяспекі могуць даць мне канкрэтныя веды. А ў астатнім…

Забеспячэнне асабістай лічбавай бяспекі ў значнай ступені залежыць ад вашай уласнай адказнасці.

Пра мае таямніцы

Што да лічбавых тэхналогій, то трэнінгі дапамаглі мне прыкметна папоўніць свой досвед. Аднак я дагэтуль не магу ні зразумець, ні патлумачыць, якім чынам мой камп'ютар аднойчы аказаўся звязаным з сайтам па продажы гідракасцюмаў! Сайт быў фэйкавы, уяўляў сабой усяго адну старонку. Наконт чаго адзін знаёмы камп'ютаршчык выказаў меркаванне, што стварылі яго невыпадкова, а з мэтай атрымаць доступ да маіх дадзеных. Якім чынам, нават не пытайцеся: гэта той выпадак, калі я магу спасылацца толькі на думку спецыяліста. Аднак калі я заўважыла, што мая «тэхніка» пачала працаваць надта марудна, то адразу звярнулася да чалавека, якому давяраю. Добра, калі ў вас ёсць такі сябра-камп'ютаршчык, які можа зрабіць адпаведную прафілактыку і рамонт вашага абсталявання. Я цвёрда вырашыла больш не аддаваць свой камп'ютар у чужыя рукі.

Вызначэнне межаў маёй асабістай прасторы ў інтэрнэце залежыць толькі ад мяне. Гэта я пра сацыяльныя сеткі, дзе кожны мусіць вырашаць сам, якую інфармацыю ён можна зрабіць агульнадаступнай, а якую — не. З улікам таго што пэўныя звесткі могуць стаць «кампраматам» у тым ці іншым кантэксце, сапсаваць рэпутацыю — як вашу асабіста, так і вашых сяброў ці знаёмых.

З гэтым я таксама сутыкнулася, калі гады тры таму невядомыя «добразычліўцы» стварылі фэйкавую старонку ў «Фэйсбуку» і цалкам скапіравалі выгляд маёй сапраўднай старонкі. І ад майго імя пісалі каментары, у тым ліку ў суполцы «Віцебск. Нашы ў горадзе», якую стварылі віцебскія БАЖаўцы. Тыя каментары былі тупымі і брыдкімі. І цяжка знайсці словы, каб перадаць пачуццё, калі нехта карыстаецца тваёй асабістай інфармацыяй. Летась аматары «фэйкавай творчасці» пайшлі яшчэ далей: не толькі зрабілі у «Фэйсбуку» яшчэ адну быццам маю старонку, але й размясцілі на ёй заведама непраўдзівую інфармацыю. А потым спасылаліся на яе ў іншых сацыяльных сетках — як на факт, нібыта выкладзены вядомай у Віцебску журналісткай. Давялося паскардзіцца адміністрацыі сацсетак, пасля чаго фэйкавы акаўнт ліквідавалі. Таму хачу яшчэ раз нагадаць сваім калегам: будзьце пільнымі! Бо спробы скампраметаваць і прынізіць аўтарытэт журналіста праз размяшчэнне неверагоднай лухты ад яго імя сустракаюцца даволі часта. Цалкам застрахавацца ад гэтага, зразумела, немагчыма. Аднак магчыма і нават неабходна трымаць свае старонкі ў сацыяльных сетках у такім выглядзе, каб іхны змест было цяжка выкарыстаць для фальсіфікацый.

Сёння лічбавыя тэхналогіі нясуць пэўную пагрозу работнікам СМІ ва ўсім свеце. Асабліва тады, калі журналісты працуюць у сферы абароны правоў чалавека, прыцягваюць увагу грамадства да вострых сацыяльна-эканамічных праблем, выкрываюць карупцыю.

Распавядаць публічна, якімі праграмамі я карыстаюся, каб забяспечыць сваю лічбавую бяспеку, будзе няправільна. Таму нагадаю толькі пра стандартны набор карысных звычак, якія дапамагаюць пазбегнуць кантролю ў інтэрнэце, перакрываюць непажаданы доступ да электроннай інфармацыі і ўмяшанне ў функцыянаванне электронных прыладаў. Найперш, гэта выкарыстанне пароляў і перыядычная іх змена — як на саміх прыладах, так і ў электроннай пошце ды ў сацыяльных сетках. Якія паролі аптымальныя, якім чынам іх прыдумваць або генерыраваць — пра гэта напісана шмат спецыяльных артыкулаў, у тым ліку і ў гэтым нумары «Абажура». Яшчэ адна карысная

звычка, якую я цвёрда засвоіла — выходзіць з усіх акаўнтаў, перш чым закрыць старонку ў сацыяльных сетках ці ў электроннай пошце. Для кагосьці, магчыма, гэта і даўняя норма, але шмат хто з маіх сяброў пакідае старонкі адкрытымі. Мауляў, лянота раз-пораз уводзіць пароль ды яшчэ ўзгадваць яго… Дарэмна. Гэта той мінімум бяспекі, які ты можаш забяспечыць сабе сам.

Будзьце пільнымі! Бо спробы скампраметаваць і прынізіць аўтарытэт журналіста праз размяшчэнне неверагоднай лухты ад яго імя сустракаюцца даволі часта.

Асабліва актуальнымі такія правілы бяспекі былі тады, калі многія карысталіся паслугамі пунктаў калектыўнага доступу — грамадскімі камп'ютарамі на прадпрыемствах сувязі. Цяпер жа праблема трапіць у інтэрнэт спрасцілася: ёсць смартфоны і магчымасць выхаду ў сеціва праз мабільнага аператара. Аднак і сёння правіла «спачатку выйсці, а потым зачыніць» для мяне застаецца прынцыповым. Як і праца за чужым камп'ютарам толькі на ўласнай флэшцы — бо «ўсё сваё нашу з сабой». Увогуле ж самую важную інфармацыю лепш захоўваць на некалькіх носьбітах — на выпадак непрадбачанай страты.

Шыфроўка дадзеных, ананімнасць у інтэрнэце — усяму гэтаму можна навучыцца падчас адукацыйных праграм, якія ладзіць БАЖ. А яшчэ вельмі важна, каб неабходнасць захоўваць лічбавую бяспеку разумелі і тыя, з кім вы кантактуеце ў інтэрнэце. Інакш любое, нават самае мудрагелістае шыфраванне, перасцярогі з паролямі ды ўсе іншыя захады будуць марнымі.

Новыя тэхналогіі імкліва рухаюцца наперад. Працэс гэты двухбаковы: з аднаго боку — развіваюцца магчымасці сачэння за карыстальнікамі ў інтэрнэце, з другога — з'яўляюцца ўсё новыя спосабы гэтаму супрацьстаяць. Зразумела, што актуалізацыя ведаў у гэтым напрамку вельмі важная і аднаго адмысловага трэнінгу раз на пяць гадоў відавочна мала.

Менавіта таму пры самай першай магчымасці атрымлівайце любую адукацыю ў сферы лічбавай бяспекі. Гэта я раю ўсім, без выключэння.

МЕДЫЯСЯМ'Я

Святлана ГАРДА, рэдактар сайта «Медиа-Полесье»

Прывітанне з Палесся!

Прафесійна я сталела менавіта разам з БАЖам. Каб не гэта грамадскае аб'яднанне, не ведаю, ці засталася б я ў незалежнай прэсе, ці хапіла б духу і настойлівасці заснаваць свой партал, вакол якога сёння згуртаваліся маладыя аўтары. Цяпер наш партал інфармацыйна аб'ядноўвае журналістаў з жыхарамі Прыпяцкага Палесся.

Дапамаглі веды, якіх журфак не дае, а ў БАЖы я іх атрымала. Дапамаглі калегі, з якімі можна ў любы час параіцца, падзяліцца набалелым.

Заўсёды прытрымліваюся думкі: пасіўнасць — гэта тое, што псуе жыццё… Трэба быць актыўным, імкнуцца да ўдасканальвання ведаў, не застойвацца на месцы. І БАЖ дае сваім сябрам неверагодную колькасць такіх магчымасцяў.

Шмат гадоў я ўзначальвала Лунінецкую філію, але і зараз, калі сышла з гэтай грамадскай пасады, засталося адчуванне, што не толькі арганізацыя патрэбна мне, але і я ёй патрэбна.

У апошнія гады ноу-хау Лунінецкай філіі — гэта прэс-туры па рэках Палесся на байдарках, клубнічны прэс-тур «БАЖ-ДЖЭМ», рэгіянальныя круглыя сталы журналістаў і літаратараў.

Прыкметна, што рэгіянальныя філіі сталі часцей запрашаць адна другую да ўдзелу ў розных эксклюзіўных мерапрыемствах, заўважна палепшыўся ўзровень іх правядзення.

Як рэдактару мне не аднойчы даводзілася звяртацца па юрыдычную дапамогу ў БАЖ, дзе я заўсёды знаходзіла шчыры водгук. Можна сказаць, што наша «Медиа-Полесье» ратавалі двойчы…

Прафесійныя кансультацыі, трэнінгі даюць упэўненасць і адчуванне юрыдычнай падкаванасці. І гэта актуальна, бо сапраўды патрэбна.

Сёння вялікі дэфіцыт у рэгіёнах — кваліфікаваныя праграмісты. Думаю, наспеў час стварыць цэнтр праграміравання пры БАЖ. Каб адмыслоўцы праводзілі кансультацыі, рабілі аналіз сайтаў і былі гатовыя (як гэта робяць бажаўскія юрысты) прыйсці ў крытычны момант на дапамогу. А такія моманты, на жаль, здараюцца, у тым ліку DDOS-атакі.

Яшчэ скажу пра неабходнасць больш хуткай «загартоўкі» маладых журналістаў з глыбінкі. У Мінску трэнінгаў хапае, але для людзей з аддаленых рэгіёнаў няма сэнсу ехаць на сустрэчу, якая праходзіць цягам 2–3 гадзін. Добра было б зладзіць, напрыклад, летнік дні на тры з добрымі трэнерамі, практычнымі заняткамі, конкурсам творчых работ. Таму што наспела неабходнасць вучыцца пісаць па-новаму, прафесійна рабіць візуальнае напаўненне сайта і шмат што яшчэ з сучасных «фішак».

Жадаю ўсім нам здзяйснення гэтых планаў!

Недасканалае заканадаўства ў сферы СМІ і праслед фрылансераў, блакаванне незалежных сайтаў, моцны ўплыў расійскай прапаганды на беларускае грамадства, нястача рэсурсаў… Бясконцы лабірынт праблем, безліч выклікаў, з якімі беларуская незалежная журналістыка сутыкаецца штодня. А мы трымаемся і ўмацоўваем свае пазіцыі, хаця не так хутка, як кожнаму з нас хацелася б. Пра гэта размова з распрацоўшчыкам медыястратэгіі беларускіх незалежных СМІ на бліжэйшыя гады Вітаўтам Руднікам.

Вітаўт Руднік — гродзенскі журналіст, грамадзкі дзеяч, адзін з найбольш вядомых беларускіх трэнэраў у сферы нефармальнай адукацыі. Нарадзіўся 26 жніўня 1969 г. у вёсцы Малі Астравецкага раёна (Гродзенская вобл.). Скончыў гістарычны факультэт Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Адзін з заснавальнікаў і шматгадовы старшыня праўлення ГА «Цэнтр інфармацыйнай падтрымкі грамадскіх ініцыятываў "Трэці Сектар"». Прымаў непасрэдны ўдзел у распрацоўцы Стратэгіі незалежнага медыясектара Рэспублікі Беларусь 2018–2023.

Вітаўт Руднік:

Сучасны журналіст мусіць быць універсальным «салдатам»

— *Спадар Вітаўт, Вы былі адным з тых, хто распрацоўваў Стратэгію незалежнага медыясектара ў Беларусі на бліжэйшыя 5 гадоў. Перад якімі выклікамі сёння стаіць беларуская незалежная журналістыка?*

— Нашы даследчыкі вызначылі надта вялікую колькасць выклікаў. Калі сканцэнтравацца на галоўных, то гаворка перш за ўсё ідзе пра палітычныя і прававыя абмежаванні ў працы беларускіх журналістаў, выдаўцоў і рэдактараў. Сёння вельмі хутка змяняецца медыярынак і ўсё часцей правілы гульні дыктуюць сацыяльныя сеткі, якія моцна ўплываюць на працу медыяў. Мы адзначаем таксама неабходнасць павышэння патэнцыялу журналістаў і рэдактараў, навучанне сучасным тэхналогіям, тым ведам і ўменням, якія дапамогуць дзейнічаць і развівацца,

Будуць выйграваць тыя, хто знойдзе свайго чытача, сваю нішу і будзе арыентавацца на ўласны арыгінальны кантэнт, а не на перадрукоўкі з іншых сайтаў.

адаптавацца да тых умоваў, якіх патрабуе рынак. Апроч таго, востра стаіць пытанне, як супрацьстаяць расійскай прапагандзе, якая ўсё больш і больш пазіцый заваёўвае ў Беларусі і стварае не заўсёды сумленную канкурэнцыю беларускім СМІ.

— А што беларускія незалежныя СМІ сёння могуць супрацьпаставіць гэтай прапагандзе? Магчыма, варта аналізаваць расійскія прапагандысцкія праграмы, каб выкрываць хлусню?

— З майго пункту гледжання, магчымасці супрацьстаяння на дадзены момант вельмі малыя. У блізкай перспектыве мы дакладна не зможам гаварыць пра абмежаванне доступу на беларускі медыярынак расійскага тэлебачання. Усё, што мы можам зараз рабіць, гэта больш актыўна праводзіць праграмы, звязаныя з медыяадукацыяй. Каб і журналісты, і грамадскія дзеячы вучылі людзей адрозніваць, дзе праўда, а дзе фэйк, дзе журналістыка, а дзе прапаганда.

Тэарэтычна расійскаму тэлебачанню мог бы супрацьстаяць той жа «Белсат», але ў яго вельмі абмежаваны выхад на беларускую аўдыторыю. Таму вялікіх надзей тут няма. Аднак чым больш беларусаў будуць мець доступ да «Белсата», да тых жа Радыё Свабода, Радыё Рацыя, Еўрарадыё, чым больш будзе з'яўляцца якасных мясцовых выданняў, сайтаў, тым больш надзей на тое, што значная частка беларусаў пазбавіцца палону, у якім іх традыцыйна трымае расійская прапаганда.

— Часам падаецца, што незалежныя СМІ як працавалі, так і працуюць. Аднак ціск з боку беларускіх уладаў не памяншаецца. То жорстка збіваюць апаратара «Белсата», то блакуюць сайт Хартыі, то хваля за хваляй накатваюцца суды ды штрафы на белсатаўцаў. Як думаеце, формы ціску на незалежныя СМІ мадыфікуюцца?

— Ключавое слова тут, што ціск застаўся. Ён час ад часу мадыфікуецца. Бываюць перыяды, калі сапраўды падаецца, што ўлада дзейнічае больш лагодна і незаўважна, але паглядзіце на колькасць судоў у дачыненні да журналістаў «Белсата». Гэта яскравая ілюстрацыя, што ўлады не зацікаўлены ў функцыянаванні такіх медыяў, якія ім цалкам не падкантрольныя. Тут прынцыповых зменаў не адбылося. Адзінае, што раней гэта былі содні для журналістаў, цяпер жа гэта непамерныя штрафы. Рэжым зразумеў, што для яго больш эфектыўна і выгадна наносіць эканамічныя ўдары. Хаця апошнім часам не было закрыцця выданняў, нейкіх павальных праверак. Для штатных журналістаў сітуацыя не палепшылася абсалютна, а для фрылансераў яна застаецца стабільна кепскай.

— Але ў сеціве з'явілася інфармацыя, што плануюцца змены ў заканадаўстве. Як Вы думаеце, ці не пагоршаць тыя змены сітуацыю яшчэ больш? «Куратары праўды» могуць прыдумаць ўсё што заўгодна.

— Сёння, паводле закона аб СМІ, сітуацыя выглядае проста: любы чалавек, не звязаны працоўнай дамовай з рэдакцыяй, не лічыцца журналістам. Што дазваляе ў патрэбны момант прышчаміць любога. Я не ведаю ніводнай краіны на захадзе, дзе менавіта так ставіліся б да журналістаў-фрылансераў. Гэта анамальная сітуацыя, такога ў XXI стагоддзі не павінна быць у прынцыпе! Канешне, працу фрылансераў трэба легалізаваць. І БАЖ, і іншыя арганізацыі актыўна працуюць над тым, каб пераканаць Міністэрства інфармацыі ў неабходнасці ўнесці змены ў Закон аб сродках масавай інфармацыі. Гэта фактычна забарона на прафесію, бо людзей, якія хочуць займацца журналістыкай, маюць для гэтага здольнасці і кваліфікацыю, сёння значна больш, чым магчымасцяў іх працаўладкаваць. Многія незалежныя СМІ фактычна выжываюць і не могуць дазволіць сабе ўзяць у штат супрацоўніка і рэгулярна плаціць яму заробак. З эканамічнага пункту гледжання больш выгадна

плаціць чалавеку па дамове за падрыхтоўку канкрэных матэрыялаў. Тут наша дзяржава пры ўсіх сваіх дэкларацыях пра тое, што трэба падтрымліваць прадпрымальніцкую ініцыятыву і змагацца з безпрацоўем, нічога не робіць. І толькі пагаршае сітуацыю для тых, хто займаецца фрылансам. Вельмі важна, каб чалавек, які прыйшоў у гарвыканкам па нейкую інфармацыю, не быў адфутболены толькі з-за таго, што ён не лічыцца журналістам, бо не мае рэдакцыйнага пасведчання. Сёння гэта адно з самых праблемных пытанняў: змяніць сітуацыю ў дачыненні да фрылансераў і адмяніць усе пункты заканадаўства, якія выклікаюць хвалю штрафаў за супрацоўніцтва з замежнымі СМІ без акрэдытацыі.

— Вы былі адным са стваральнікаў і куратараў Школы маладога журналіста ў Гродне. Вашы назіранні: колькасць тых, хто вырашыў звязаць свой лёс з незалежнай журналістыкай павялічваецца ці памяншаецца?

— Сітуацыя адназначна змянілася ў горшы бок, таму што змянілася сама журналістыка і медыярынак. Калі ў пачатку 2000-х гэта яшчэ была дастаткова прэстыжная прафесія і шмат хто імкнуўся паспрабаваць сябе ў ёй, то цяпер многія разумеюць, што гэта прафесія звязана з вялікай рызыкай. Гэта пастаянны ціск з боку ўладаў, з боку сілавых структур. Далёка не кожны здолее жыць у пастаянным стрэсе. Аднак усе незалежныя беларускія журналісты без выключэння жывуць, хаця, можа, і не ўсведамляюць, наколькі гэта вялікі і небяспечны псіхалагічны прэс.

Не магу казаць пра пакаленні, але і зараз ёсць людзі, якія выбіраюць журналістыку як прафесію. Да ўсяго трэба разумець, што медыярынак на сённяшні дзень дастаткова абмежаваны. Да прыкладу, у Гродне напрыканцы 1990-х — пачатку 2000-х было пяць гарадскіх незалежных грамадска-палітычных газет. Сёння фактычна нічога няма. Каб не было яшчэ і сайтаў, якія, на жаль, не маюць магчымасці плаціць сваім супрацоўнікам годны заробак, то ўвогуле была б інфармацыйная пустэча. Так што рэалізаваць свой творчы патэнцыял тым, хто прыходзіць у журналістыку, асабліва няма дзе. Тым часам сацыяльныя сеткі стварылі ілюзію, што кожны сам можа быць журналістам. Без усякай спецыяльнай адукацыі. Маўляў, проста зрабі блог на *Facebook* ці «Вконтакте» і «бамбі». І будзеш мець мільённую аўдыторыю, якую часам не маюць нават «монстры» беларускіх медыяў, якія самі сябе так пазіцыянуюць.

— Тэмп развіцця сучасных тэхналогій проста шалёны. Немагчыма нават уявіць, наколькі зменіцца распаўсюд і падача інфармацыі праз 5–10 гадоў.

— Калі паглядзець на сітуацыю дзесяцігадовай даўніны, то з таго часу сам спосаб пошуку, апрацоўкі і падачы інфармацыі змяніўся каласальна. Канешне, ужо ніхто з журналістаў не бярэ тыдзень на падрыхтоўку матэрыяла для газеты. Аператыўнасць працы вырасла ў разы. Сучасны журналіст стаў такім універсальным салдатам, які мусіць рабіць усё: пісаць, фатаграфаваць, рабіць розныя мультымедыйныя фарматы. І чым больш журналіст становіцца ўніверсальным, тым большай уяўляецца рызыка, што хутка яго заменяць на робата. Таму што калі ёсць грунтоўныя тэхналагічныя рэчы, то ёсць спакуса зрабіць іх цалкам аўтаматызаванымі. Ужо ёсць робаты, якія робяць навіны на сайтах і ўсё рухаецца ў гэтым накірунку. Цяжка прадказаць, як журналістыка перажыве гэты этап. Цяпер жа ў адкрытую кажуць, што журналіст — гэта адна з выміраючых прафесій. Таму што, маўляў, кожны чалавек сам у стане знайсці патрэбную інфармацыю ў сацыяльных сетках. І што службы навінаў самых розных выданняў будуць аўтаматызаваныя. Я думаю, што ў блізкай перспектыве такога не здарыцца, таму што ніхто не адамяняў такія рэчы, як аналітыка, глыбокія, грунтоўныя матэрыялы пра тыя ці іншыя з'явы нашага жыцця. Хаця, безумоўна, трэба ўжо зараз вельмі сур'ёзна працаваць і рыхтавацца да зменаў.

— Менавіта якіх зменаў?

— Хоць бы ў плане таго, якія прафесіі ці спецыялізацыі застануцца патрэбнымі ў рэдакцыях. Раней былі патрэбныя рэдактар, фатограф, журналіст. Зараз у большай ступені запатрабаваныя людзі, якія мусяць «упакоўваць» матэрыялы для розных сацыяльных сетак, розных мэтавых груп, а гэта ўжо зусім іншыя навыкі. Гэта ўжо не рэдагаванне і не журналістыка ў класічным выглядзе. Пры тым што цяпер у рэдакцыях расце патрэба ў праграмістах, здольных працаваць менавіта з сацыяльнымі сеткамі. Я ўвогуле прагназую, што ўжо ў вельмі блізкай перспектыве сайты выданняў, у тым ліку і самыя «крутыя» на сённяшні дзень, перастануць іграць тую ролю, якую іграюць зараз. Таму што ўсё больш і больш людзей атрымліваюць інфармацыю менавіта праз сацыяльныя сеткі, для іх наведванне сайта не ўяўляе ніякай каштоўнасці. Маўляў, навошта мне заходзіць на сайт, калі ўсё, што трэба, я магу падпісаць у сябе на старонцы? Некаторыя заходнія выданні ўжо рухаюцца ў гэтым накірунку. Я ведаю некалькі прыкладаў, калі людзі проста адмовіліся ад падтрымкі сайта. Сайт стаў проста візіткай, якая расказвае пра рэдакцыю, пра тое, што яны робяць, а ўвесь кантэнт падаецца менавіта на розных платформах. Я думаю, гэта трэнд, які ў хуткім часе закране беларускія медыя вельмі сур'ёзна.

„

Я больш аптымістычна гляджу на будучыню медыяў у невялікіх гарадах і нават пасёлках. Таму што мясцовыя сайты адзінкавыя, яны маюць сваю зацікаўленую аўдыторыю, яны будуць хутка развівацца.

— Ні для каго не сакрэт, што барацьба з тэрарызмам, лакальныя войны, вялікая плынь мігрантаў, якая захліснула Еўропу, моцна паўплывалі на падтрымку міжнародных медыяпраектаў, у там ліку ў Беларусі. Як Вы думаеце, ці будуць калі-небудзь нашы суайчыннікі плаціць за спажыванне інфармацыі, як гэта прынята ў многіх цывілізаваных краінах?

— Цікава, аднак татальнае скарачэнне падтрымкі з боку міжнародных журналісцкіх арганізацый прымусіла беларускія незалежныя СМІ паляпшаць якасць сваіх медыяпраектаў. Людзі, якія разлічвалі на дапамогу, цяпер мусяць знаходзіць нейкія інавацыйныя рэчы, новыя падыходы, звязаныя ў тым ліку з прыцягненнем мясцовых рэсурсаў. Больш за тое, бачна, што з'явілася пэўная колькасць новых выданняў, арыентаваных менавіта на працу ў рынкавых умовах, на мясцовыя рэсурсы, а не на гранты, і гэта добра. Што тычыцца платы за інфармацыю, плаціць будуць у першую чаргу з-за ідэйных перакананняў, з-за сімпатыі. Акрамя таго, будуць плаціць за пэўныя сэрвісы, кшталту арыгінальных рэцэптаў. Днямі прачытаў, што 30 адсоткаў платнай падпіскі *The New York Times* — гэта падпіска менавіта на раздзелы з крыжаванкамі і рэцэптамі. Наўрад ці нехта будзе плаціць за інфармацыю грамадска-палітычнага характару, таму што яна застанецца лёгкадаступнай. А будуць плаціць за нейкія арыгінальныя, цікавыя рэчы, звязаныя ў першую чаргу з забавамі ды вольным часам.

— Цікава, што адзін з выклікаў, які значыцца ў стратэгіі беларускага медыясектара, звязаны з аўтарскім правам. На розум адразу прыходзіць прыклад, калі на сайце размяшчаецца артыкул, у рубрыцы «аўтар» пішацца назва гэтага сайта, а сапраўдная крыніца падаецца толькі ў самім тэксце.

— Сапраўды, ёсць такія прыклады. Але ёсць і такое, калі журналісты без дазволу бяруць у сацыяльных сетках інфармацыю са старонкі нейкага чалавека і проста перадрукоўваюць. Фотаздымкі, допісы, якія стаяць у адкрытым доступе. Гэта пытанне прафесійнай этыкі. Людзі не аднойчы скардзіліся, што чытаюць тыя ці іншыя сайты ці выданні, дзе без іх дазволу апублікаваны пост з іх старонкі. Думаю, што інфармацыю, якая з'яўляецца ў сацыяльных сетках, таксама можна аднесці да інтэлектуальнай уласнасці. Калі я і дзялюся нечым, то у першую

чаргу са сваімі сябрамі, і не больш. Такія рэчы, безумоўна, павінны рэгулявацца паводле Кодэкса журналісцкай этыкі.

— Што б Вы параілі беларускім незалежным журналістам і рэдакцыям змяніць ці ўдасканаліць, каб быць канкурэнтаздольнымі?

— У першую чаргу я назваў бы арыгінальны кантэнт. Будуць выйграваць тыя, хто знойдзе свайго чытача, сваю нішу і будзе арыентавацца на ўласны кантэнт, а не на перадрукоўкі з іншых сайтаў. Тое, што можна прачытаць на 10 рэсурсах, а ты гэта перадрукаваў, не прынясе плёну. Такая стратэгія можа быць кароткатэрміновай і ніколі — асноўнай.

Дарэчы, я больш аптымістычна гляджу на будучыню медыяў у невялікіх гарадах і нават пасёлках, чым на тыя, што працуюць сёння ў абласных цэнтрах і ў Мінску. Таму што ў канкрэтнай мясцовасці сайты ствараюць фактычна адзінкі, яны маюць сваю зацікаўленую аўдыторыю, свайго чытача. І я думаю, калі такія выданні будуць узнікаць у мястэчках, то яны будуць хутка развівацца. А ў вялікіх гарадах выжыве той, хто або знойдзе грошы, дастатковыя для ўтрымання рэдакцыі, або тыя, хто будзе мець якасны і арыгінальны кантэнт.

— Задам правакацыйнае пытанне: навошта нам увогуле тая свабода слова? Можа, прасцей было б глядзець беларускае тэлебачанне і не здымаць ружовыя акуляры?

— Я ясна разумею, што большасць людзей увогуле не думае пра гэту свабоду слова. І тое, што яны бачаць з тэлеэкранаў дзяржаўных тэлеканалаў, іх цалкам задавальняе. Але нават калі ў грамадстве ёсць хаця б 20 адсоткаў людзей, якім гэтага мала і якія хочуць усё ж такі ведаць праўду і разбірацца, чаму так адбываецца, як можна арганізаваць жыццё лепш, то варта працаваць для гэтых 20 адсоткаў. Таму што тут спрацоўвае так званы прынцып Парэта: 80 на 20, дзе 20 адсоткаў людзей робяць 80 адсоткаў пераменаў у грамадстве. Журналісты, я думаю, якраз арыентуюцца на гэту інтэлектуальную эліту грамадства, на людзей неабыякавых, людзей сумленных. Дзеля іх ужо трэба думаць пра такое паняцце, як свабода слова, калі ты прыходзіш у гэту прафесію. Бо ёсць такія простыя рэчы, як духоўныя, маральныя каштоўнасці. Вера ў тое, што ты робіш. І гэта бывае больш важным, чым такія рэчы, як грошы, заробкі, нейкія іншыя матэрыяльныя стымулы.

Падрыхтавала Кася БЕРГЕЛЬ
Фота Аляксандра Саенкі

МЕДЫЯСЯМ'Я

Уладзімір ЯНУКЕВІЧ,
выдавец і галоўны рэдактар «Інтэкс-прэс»

«Заўсёды хвалююць пытанні: куды рухацца і што рабіць?»

«Мы аб'ядналіся, каб вучыцца вырашаць свае праблемы самастойна», — менавіта такія словы прыйшлі на розум, калі я паспрабаваў сцісла вызначыць ролю і месца БАЖа ў маім жыцці. Што да ментальнага, этэрнага ўспрымання, дык, хутчэй за ўсё, можна гаварыць пра нейкае кароткачасовае адчуванне шчасця ад неверагоднага пачуцця свабоды слова, зносін, думак і дзеянняў, якія пануюць у БАЖаўскім асяродку. І гэта не выпадкова. Бо большасць сталых сябраў нашай арганізацыі якраз і была выхавана на неверагодным пачуцці свабоды, якая звалілася на нас у 1990-я, калі мы яшчэ не мелі поўнага ўяўлення пра гэтую самую свабоду. І толькі наша прыналежнасць да БАЖаўскай сям'і дазваляе нам сёння пераадольваць адсутнасць здаровай канкурэнцыі на айчынным медыярынку, абмежаванні ў атрыманні інфармацыі ды ізаляцыяніцкія настроі, якія пануюць сярод рэгіянальных уладаў у дачыненні да незалежнай медыясупольнасці.

Мяне як выдаўца і галоўнага рэдактара заўсёды хвалююць пытанні: куды рухацца і што рабіць? І тут ролю БАЖа немагчыма пераацаніць. Напрыклад, больш за два гады таму менавіта БАЖ з дапамогай партнёраў з FOJO (Швецыя) стаў завадатарам пераходу шэрагу рэгіянальных рэдакцый на канвергентную аснову працы. Для нас удзел у гэтай праграме стаў вызначальным у прыняцці канчатковага рашэння аб унясенні зменаў у працу рэдакцыі. Ды і наогул праца БАЖа з рэгіёнамі, на мой погляд, заслугоўвае толькі станоўчай адзнакі. Тут і адукацыйныя праграмы, і навучальныя журналісцкія трэнінгі, і курсы па забеспячэнні лічбавай бяспекі рэдакцый, юрыдычная падтрымка і кансультацыі экспертаў непасрэдна ў рэдакцыях. Адным словам, сёння мне, як выдаўцу, ёсць пра што гаварыць з удзячнасцю. Бо ніколі не заставалася па-за ўвагай і жыццё мясцовых бажаўскіх суполак: арганізацыя эстафеты добрых спраў, семінары і трэнінгі па вырашэнні канфліктаў, як пазбегнуць прафесійнага выгарання, міжрэгіянальныя сустрэчы журналістаў з мэтай разабрацца ў складанасцях прафесіі, каб разам знайсці новыя тэмы, герояў, фарматы падачы інфармацыі.

Цяпер пра тое, што, на мой погляд, пажадана зрабіць. Нам трэба падумаць, як арганізаваць бесперапынную адукацыю супрацоўнікаў рэгіянальных СМІ. Бурнае развіццё сучасных лічбавых тэхналогій сціскае час і патрабуе, каб працэс авалодання новымі ведамі ішоў пастаянна. Аднак гэта вельмі цяжка зрабіць ва ўмовах, у якіх даводзіцца працаваць рэгіянальным рэдакцыям, бо шырокі аб'ём абавязкаў тут выконвае абмежаваная колькасць журналістаў і адпускаць на семінар аднаго ці двух супрацоўнікаў на некалькі дзён проста не выпадае. Таму, мяркую, трэба часцей практыкаваць арганізацыю і правядзенне навучання непасрэдна у рэдакцыях.

Яшчэ лічу вельмі важнай працу па лабіраванню пытаняў, звязаных са свабодай журналісцкай дзейнасці і эканамічных інтарэсаў рэдакцый, што патрабуе пільнай увагі з боку БАЖа і нашай медыйнай супольнасці.

Современный цифровой мир: новые возможности, вызовы и угрозы

Ольга КОРСУН

В настоящее время люди проводят в цифровой среде значительную часть своего времени: общаются в соцсетях, просматривают ленты новостей, покупают онлайн новые кроссовки или совершают платежи. Мир быстро движется в сторону цифровизации (диджитализации), постоянно появляются и становятся доступны всем новые возможности.

Когда мы говорим о цифровой безопасности, это не только разговор о компьютерах и программах. Это немного больше. Компьютеры сегодня везде. У «Амазона», например, есть голосовой помощник Алекса — смарт-колонка, которая управляет устройствами в доме, может по вашей команде заказать пиццу, совершить покупку, расскажет о погоде, курсе валют и пробках на дорогах, то есть с помощью сотен ее скиллов вы можете делать практически все. Уже есть приложения, которые могут сделать «умнее» ваши холодильники и другие приборы. Искусственный интеллект сегодня стал мейнстримом: раньше алгоритмы и суперкомпьютеры были доступны лишь в исследовательских университетах и правительственных лабораториях, сейчас же воспользоваться ими может любой стартап.

Технологии нового поколения уже здесь, просто они распределены по миру неравномерно. Кто-то заряжает свой электромобиль, а кто-то до сих пор выстаивает огромные очереди в кассах, чтобы оплатить коммунальные услуги.

Цифровизация делает нашу жизнь проще и рациональнее. Однако новые технологии, которые быстро становятся доступными, могут использоваться как во благо, так и во вред.

Что, например, значит искусственный интеллект для обычных пользователей? Пока данные, которые собираются, нельзя анализировать в реальном времени, мы можем говорить об относительной безопасности. Так, пока невозможно проследить ваше перемещение по камере телефона в онлайн-режиме. Чтобы отслеживать всех, нужен искусственный интеллект. И у тех, кому он будет доступен, будет неограниченная власть.

Еще пример. Система распознавания лиц уже достаточно плотно вошла в нашу жизнь. Она применяется в сканерах наподобие Face-ID и используется для поиска преступников. Недавно появилась информация, что транспортной полиции в городе Чжэнчжоу (провинция

Хэнань на востоке центральной части Китая) выдали специальные очки с видеокамерами, которые подключены к программному обеспечению для распознавания лиц. После сканирования лица прохожего компьютер подключается к центральной базе данных, где происходит поиск совпадений. Таким образом они отлавливают беглецов, которые скрылись с места ДТП или обвиняются в торговле людьми. К 2020 году китайские власти намерены увеличить число уличных камер видеонаблюдения, оснащенных системой распознавания лиц, с нынешних 170 млн до 400 млн. По сути, слежка за гражданами станет тотальной. Кроме того, в Китае к 2020 году запускается система рейтинга граждан. Это будет обширная социальная сеть, где можно выставлять людям рейтинги. Если ты дружишь с человеком, у которого низкий рейтинг, твой рейтинг тоже понижается. Высокий рейтинг дается тем, кто любит свою страну, славит коммунистическую партию и т. д. Если система будет запущена и отработана, то через какое-то время она станет доступной и для других государств.

Давно известно, что gsm-телефония как вид связи абсолютно небезопасна с точки зрения отслеживания. Можно отслеживать местоположение в населенном пункте до 50 метров. Единственный выход — достать симку. Но с развитием технологий и это не спасает. Раньше, если у белорусских активистов было подозрение, что их могут отследить и задержать, они просто не брали с собой мобильные телефоны. Сегодня же спецслужбы успешно используют видео- и фотосъемку в высоком разрешении. Людей снимают потоком, а потом видео прогоняют через программу идентификации лиц.

По сути, каждое государство тем или иным образом следит за своими гражданами — это вопрос государственной безопасности. Разница только в последствиях и в том, что они делают с этой информацией.

Многие слышали о СОРМ — комплексе технических средств и мер, предназначенных для проведения оперативно-розыскных мероприятий в сетях телефонной, подвижной и беспроводной связи и радиосвязи.

Эту систему используют провайдеры в Беларуси и России, что позволяет службам, которые занимаются оперативно-розыскной деятельностью (полиция, киберполиция, КГБ, прокуратура и т. д.), получать доступ к информации о пользователях

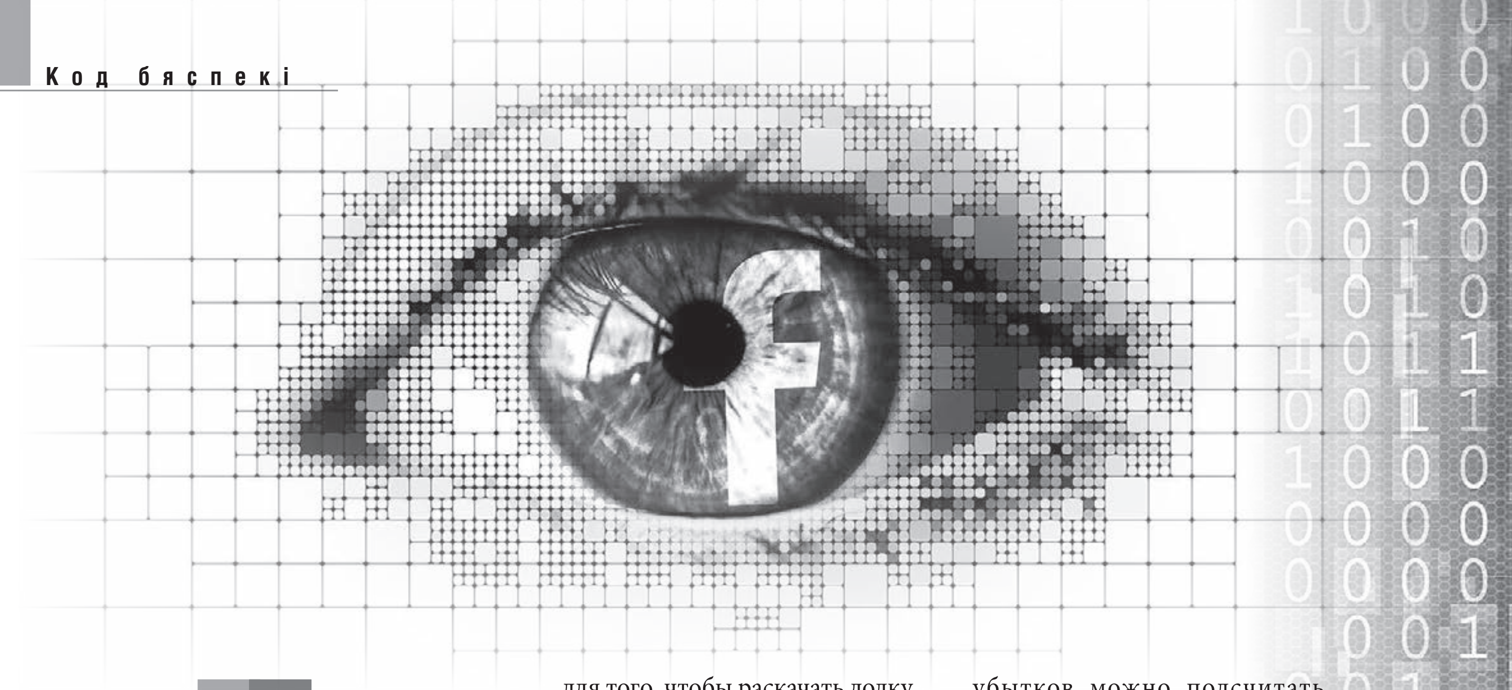
С помощью СОРМ власти имеют прямой, удаленно контролируемый доступ к коммуникациям и связанным с ними данным. Мобильные

Каждое государство тем или иным образом следит за своими гражданами. Это вопрос государственной безопасности. Разница только в последствиях и в том, что они делают с этой информацией.

операторы, интернет-провайдеры, другие компании связи содействуют доступу властей к данным своих абонентов. При этом узнать, что за вами следят, а тем более опротестовать это практически невозможно.

Крупные корпорации интересуются данными пользователей интернета в коммерческих целях. Windows шпионит за вами, отсылая в Microsoft телеметрию, Google запоминает ваши поисковые запросы и анализирует содержимое писем, чтобы показывать вам рекламу.

Технологии сегодня позволяют таргетировать аудиторию, и каждому человеку, исходя из его интересов и убеждений дается та информация, которая ему будет интересна или может повлиять конкретно на него. Система знает о нас многое. Например, мы можем дать платное объявление для кого-то персонально, адресовав его, допустим, мужчине 1961 года рождения, живущему в Минске, имеющему семью, дочку-подростка, который часто путешествует, не курит и т. д. Можем

> **_Сегодня спецслужбы успешно используют видео и фотосъемку в высоком разрешении. Людей снимают потоком, а потом видео прогоняют через программу идентификации лиц._**

дать сообщение конкретному человеку, который находится в 80 метрах от места, где мы находимся. Мы попали в мир, где сообщение может быть адресным.

Этот принцип впервые использовался во время президентских выборов в США. Социальные сети оказали огромное влияние на аудиторию и заменили собой официальные СМИ, которые раньше выступали как посредник между политиком и обществом. Избирательный штаб Трампа применил этот метод в отношении тех, кто колебался в выборе. Там реклама в соцсетях использовалась кроме всего прочего для того, чтобы раскачать лодку и увеличить градус враждебности в обществе. И реклама была разной для каждой конкретной аудитории. Сейчас исследуется, насколько все это повлияло на результат, но однажды придуманное оружие, по всей вероятности, будет использоваться и дальше.

Сами того не осознавая, мы, как потребители контента, научились читать информацию в соцсетях и мессенджерах, не обращая внимания на источник. Это большой вызов для традиционной журналистики и общества, так как читатель, журналист могут быть объектом манипуляции. Эти манипуляции могут осуществляться монополиями каналов коммуникации. Facebook, Google уже в значительной ступени становятся монополистами на распространение информации. В планетарном масштабе, не говоря уже о Беларуси, люди не знают, как с этим быть.

В связи с этим стоит упомянуть такое явление как «фабрики троллей», где производятся фейки, картинки, видео и комментарии, делающие интернет территорией ненависти.

Теперь о киберпреступности. Ущерб от нее во всем мире исчисляется триллионами долларов. Причем масштаб убытков можно подсчитать только приблизительно. Банки стремятся предложить технологии, которые нравятся клиентам, но при этом не успевают как следует защитить новые сервисы. А мошенники не дремлют и придумывают новые ключи от всех дверей. Например, на банкоматы можно приклеивать скиммеры, которые могут считывать данные кредитных карт. Специальное оборудование — сканеры, позволяющие бесконтактно считывать данные карточки, можно купить в дарк-нете. В ответ на это появились специальные чехлы для карточек, которые предотвращают подобное сканирование.

С таким стремительным развитием технологий должно меняться и наше поведение в интернете и цифровой среде. Это как тщательное мытье рук, запирание дверей и выключение электроприборов из розетки. Уберечься от хакеров практически невозможно. Если захотят — взломают. Но всем нам не повредит соблюдать цифровую гигиену: регулярно менять пароли, шифровать сообщения, не открывать незнакомые ссылки.

Правовой вектор: три года в дороге

Олег АГЕЕВ, юрист, член Правления БАЖ

Смею утверждать, что каждый, кто считает себя профессиональным журналистом, любит дороги. Ведь это новые встречи с интересными людьми, утверждение своих возможностей и, безусловно, новые горизонты. Юристы, которые сотрудничают с БАЖ, тоже любят путешествовать. Но наши дороги чаще всего определяет Устав, где прописаны основные цели нашей общественной организации.

Одна из них — создание условий для обеспечения свободы слова и печати, права на беспрепятственное получение, хранение и распространение информации (п. 2.1.1 Устава). В перечне основных задач также говорится о защите прав и законных интересов членов нашей общественной организации в государственных органах и международных организациях (п. 2.2.1 Устава).

Нас тринадцать человек. Мы работаем во всех областных центрах, в Минске, а также в некоторых районах.

В позапрошлом году мы разработали План действий и развития правого направления на 2017–2019 гг. Сформулировали четыре основных программы, с которыми сегодня работают наши юристы:

1) защита журналистов;

2) правовое образование и просвещение журналистов;

3) расширение пространства свободы слова;

4) развитие потенциала юристов БАЖ.

Из названий определенно ясно, что нам приходится делать. Здесь можно выделить специфические для каждой программы успехи и проблемы.

Неравное противостояние

Программа «Защита журналистов» в 2017 году потребовала отдачи практически всех наших сил. Весна-2017, согласно мониторингу, принесла самые массовые после 2011 года репрессии

Причина «непробиваемости» системы кроется в том, что большинство дел можно считать политически мотивированными, когда, опираясь только на правовые действия, защитить журналиста весьма сложно.

против свободы слова. Нашим юристам приходилось защищать журналистов в судах, обжаловать действия милиции и решения судов. К сожалению, только в некоторых случаях нам удалось добиться законного, то есть справедливого решения. Причина «непробиваемости» системы, скорее всего, кроется в том, что большинство дел можно считать политически мотивированными, когда, опираясь только на правовые действия, защитить журналиста весьма сложно. Но следует отметить, что все, кто обратился за правовой помощью, ее получили.

Наиболее часто приходилось сталкиваться с привлечением журналистов к ответственности по статье 22.9 Кодекса об административных правонарушениях. Были некоторые успешные дела, когда нашим юристам все же удалось добиться того, чтобы журналистов не привлекли к ответственности. Мы использовали проколы «системы», которые были допущены по отношению к Алине Скребуновой, Марине Дробышевской, Кастусю Жуковскому, Ларисе Щеряковой.

Наши юристы представляли в судах членов БАЖ по искам о защите чести и деловой репутации. По некоторым гражданским делам наши юристы также смогли отстоять критерии свободы слова, права журналистов и добиться, чтобы суд в полном объеме отказал истцу, встав на сторону СМИ и журналиста.

В 2017 году добиться таких решений удалось в экономическом суде Гродненской области по иску КУП «Гроднооблкиновидеопрокат» к журналистке Веронике Вельб, в суде Ленинского района г. Могилева по иску УВД Могилевского облисполкома к Александру Ирхо.

Помимо защиты журналистов в Беларуси наши юристы готовили обращения в международные квазисудебные инстанции — Комитет по правам человека ООН, а также специальным докладчикам ОБСЕ и ООН.

Наши юристы готовили жалобы и обращения в государственные органы, где защищали свободу мнений и право на информацию. Только в 2017 году было подготовлено 187 таких документов.

Помимо защиты журналистов в Беларуси наши юристы также готовили обращения в международные квазисудебные инстанции. Наиболее часто подавали индивидуальные сообщения о предполагаемом нарушении свободы слова в Комитет по правам человека ООН, а также специальным докладчикам ОБСЕ и ООН. В минувшем году было подано 22 обращения.

По **программе «Правовое образование и просвещение»** мы проводили образовательные мероприятия для журналистов, консультации, готовили публикации на правовые темы для СМИ.

Сегодня наши юристы работают на семинарах по темам «Основы правового регулирования деятельности журналистов» и «Правовая безопасность журналистов». В процессе тренингов мы хотим добиться, чтобы журналисты могли идентифицировать свои основные права и случаи их нарушения, определять для себя правовые рамки при работе над материалом и модели поведения в случае нарушения их прав.

Семинары проводятся как отдельные образовательные встречи в регионах и в Минске, а также в виде тематических блоков, но уже в рамках курсов для разных целевых групп. В первую очередь, конечно, для членов Белорусской ассоциации журналистов.

В 2017 году наши юристы провели 25 образовательных мероприятий, дали 1333 консультации и подготовили 92 публикации на правовые темы.

Вода камень точит

Понимая всю важность направления под условным названием **«Расширение пространства свободы слова»**, мы не однажды пытались донести нашу позицию и предложения до государственных чиновников республиканского уровня.

По результатам приема у тогдашнего министра информации Лилии Ананич мы получили письменный ответ, содержание которого сводилось к тому, что наши предложения «приняты к сведению». После назначения на эту должность Александра Карлюкевича была достигнута договоренность, что в подготовке изменений в Закон о СМИ будут участвовать и наши эксперты.

К сожалению, наши письменные обращения к государственным органам назвать эффективными пока нельзя. Еще один пример, когда на наше совместное с Белорусским Хельсинкским комитетом обращение в Конституционный Суд Беларуси этот орган ответил отказом в возбуждении конституционного судопроизводства.

Мы также пытались попасть на прием к заместителю министра внутренних дел генералу Николаю Мельченко, но в приемной министерства в записи на встречу нам отказали. Однако отступать мы не намерены, вода, как говорится, камень точит.

Чтобы быть услышанными, приходится общаться с представителями государства через международные структуры. По результатам общего собрания нашей организации юристы БАЖ подготовили альтернативные доклады о ситуации со свободой слова и направили их в структуры ООН. Разумеется, мы работали совместно с другими организациями гражданского общества по подготовке коалиционных докладов в рамках второго цикла универсального периодического обзора в Совете по правам человека и Комитете ООН по правам человека. Некоторые наши предложения из этих докладов власти Беларуси «услышали» в виде рекомендаций, которые они получили от авторитетных международных органов. Во время редких встреч с государственными чиновниками мы постоянно работаем над тем, чтобы эти предложения и рекомендации воплощались в жизнь.

Учим и учимся

Наши международные контакты требуют более широких знаний, поэтому мы всегда помним о собственной профессиональной подготовке, что и определено в программе «**Развитие потенциала юристов БАЖ**». Сегодня это обучение юристов международному праву. В этом нам помогают партнеры — Белорусский дом прав человека с программой «Международное право в защиту общественных интересов» и коллеги из Украины — Институт медиаправа с ежегодной Международной летней школой для стран Восточной Европы.

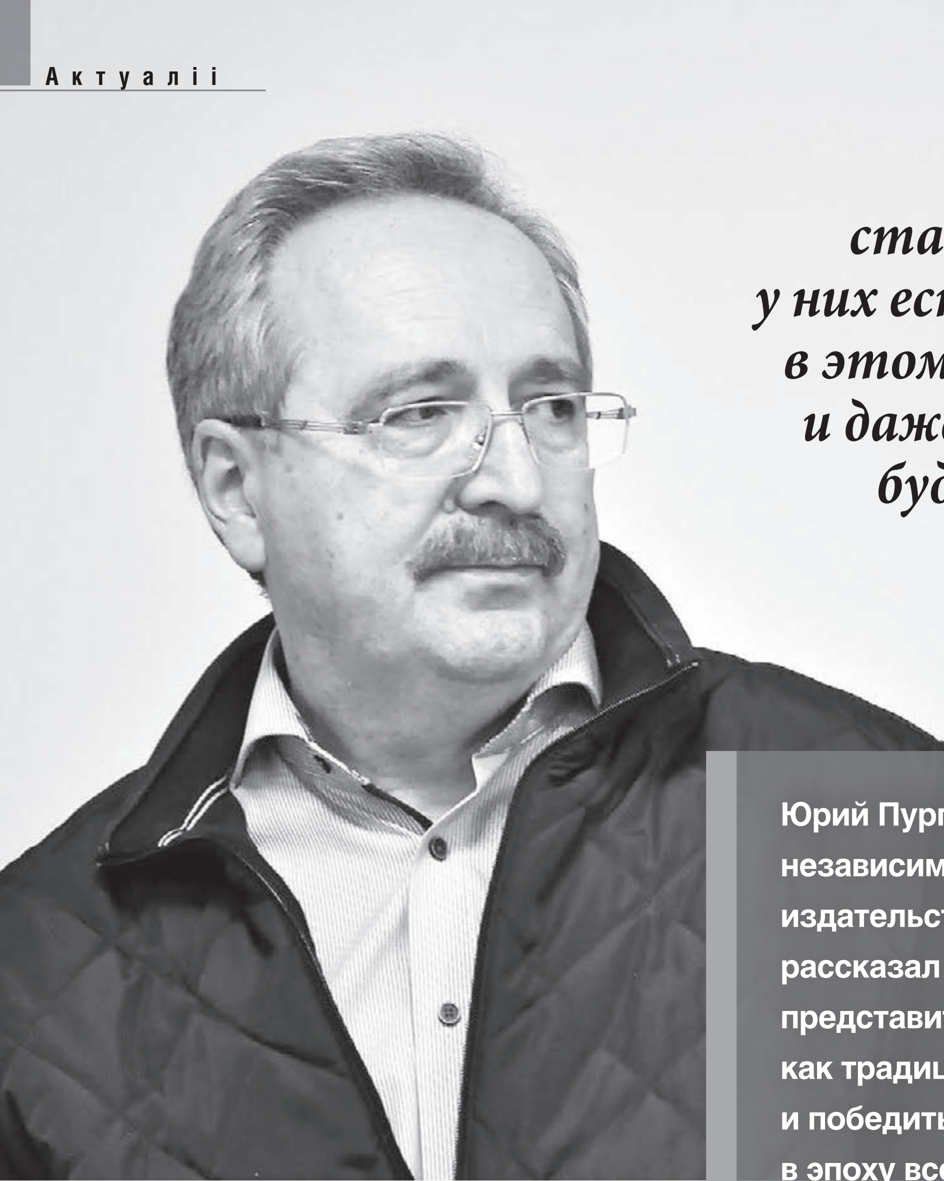
Дважды в год мы проводим собственные образовательные семинары по обмену опытом, изучению новых практик, разбору новелл белорусского законодательства в области свободы слова.

Оценку нашей деятельности дали журналисты, когда в 2016 году БАЖ проводил опрос по качеству работы разных направлений нашей общественной организации. Тогда правовое направление заняло второе место, уступив «золотую медаль» образовательному направлению. Думаю, что такая оценка вполне заслуженна, за что я очень благодарен моим коллегам, юристам БАЖ.

Надеюсь, что наша с вами совместная деятельность хоть на несколько шагов, но все же приблизила время, когда исчезнут все ненужные барьеры и ограничения, стоящие на пути развития свободной журналистики и создания открытого, правового государства.

Мы хотим добиться, чтобы журналисты могли идентифицировать свои основные права и случаи их нарушения, определять для себя правовые рамки при работе над материалом и модели поведения в случае нарушения их прав.

		2017 г.	1-Е ПОЛУГОДИЕ	2-Е ПОЛУГОДИЕ	ВСЕГО
1	1.1	Случаи участия в судебных делах	48	17	65
	1.2	/успешные/	8	5	13
2	2.1	Случаи защиты в других госорганах	64	45	111
	2.2	/успешные/	26	8	34
3	3.1	Юридические документы	80	107	187
	3.2	/успешные/	9	8	17
4	4.1	Поданные индивидуальные сообщения в КПЧ ООН либо иной международный орган	3	19	22
	4.2	Зарегистрированные сообщения в КПЧ	2	1	3
	4.3	Рассмотренные сообщения в КПЧ	—	—	—
5		Публикации в СМИ по правовым вопросам	34	58	92
6		Публикации с описанием деятельности юристов	48	46	94
7		Консультации	564	769	1 333
8		Юридические экспертизы материалов перед публикацией	602	469	1 071
9		Семинары (в качестве эксперта)	11	14	25
10		Конференции (в качестве участника)	15	28	43
11		Встречи с госслужащими Республики Беларусь	13	13	26
12		Рекомендации в доклад ООН или другой МПМ	—	2	2

«Если они станут другими, у них есть шанс выжить в этом безумном мире, и даже молодые люди будут читать газеты»

Юрий Пургин, Президент Альянса независимых региональных издательств России, рассказал заинтересованным представителям белорусских СМИ, как традиционным медиа выжить и победить в борьбе за аудиторию в эпоху всеохватного интернета.

Юрий Пургин: «Традиционные медиа сами себя недооценивают!»

Накануне нынешней эры цифровых технологий издательский дом «Алтапресс», где Пургин является гендиректором, выпускал 12 газет и журналов, имел свою радиостанцию. В компании работали 1500 человек.

— Наступило цифровое время, и все, что мы делали, стало немного бессмысленным, потому что иметь газетную типографию, когда снижаются тиражи, не очень выгодно. Иметь систему распространения при этом тоже не совсем оправданно. Сохранять много редакций, когда снижаются доходы, совсем плохо, — рассказывает **Юрий Пургин.**

Нам необходимо было меняться, меняться кардинально, становиться виртуальными, адаптироваться,

жить вот в этой «невесомости». Пришлось «улететь в космос». Мы стали медиадомом, а не издательским домом.

Создали портал *Altapress.ru*, который сейчас занимает лидирующее положение в регионе. Зарабатывает — не скажу что много, мне хотелось бы больше. Но зарабатывает. Нам пришлось для этого создать объединенную редакцию, выпускать гораздо меньше газет и журналов, но производить много контента — на разных носителях, на разных платформах. Пришлось подружиться с соцсетями, где наши материалы могут почитать сегодня около 700 тыс. человек. Наша ежедневная аудитория — 40–50 тыс. посетителей. Мы хотим в ближайшее время удвоить эти результаты и знаем как.

Возможности и подвохи «паутины»

— Надо принять, что наступило время платформ, когда вы так или иначе конкурируете с глобальными игроками, с такими как Яндекс, Гугл, «Одноклассники» и т. д. В интересах платформ сделать так, чтобы посетители не уходили. И они за это борются.

Более того, появились конкуренты — мультиканальные медиа. Классические мультиканальные медиа не имеют бренда. Вы не знаете, как они называются, потому что они живут в соцсети и не выходят оттуда. Распространяются как собственный контент соцсети. Мы, конечно, так не делаем, мы брендируем, подписывая, чья это статья, но зачастую оставляем контент там, чтобы лояльность аудитории к нашему бренду была выше. Не важно, где аудитория нас читает, важно, что читает.

В «Одноклассниках», например, удивительная и очень благодарная аудитория. В отличие от «Фейсбука», где люди с гонором и жесткое поле, в которое трудно попасть, в отличие от «ВКонтакте», где аудитория очень молодая и все бла-бла-бла. В «Одноклассниках» поколение постарше и добрая атмосфера. Здесь классно распространять материалы, если вы правильно заходите туда со своим текстом. Не создавайте группу в «Одноклассниках» — это не работает! А вот если вы зайдете как «одноклассник» и предложите свой материал, его распространят тут же!

Мы добьемся увеличения аудитории с помощью интернета только расширяя наши услуги и возможности.

Мы добьемся увеличения аудитории с помощью интернета только расширяя наши услуги и возможности. Любой продукт, существующий сегодня в интернете, должен быть не только информационным — в обязательном порядке он должен быть еще и сервисным. Человеку нужна не только информация, которую мы даем. Человека волнуют семья, дом, работа, дача… Поэтому сервисная часть, разработку которой мы заканчиваем, может быть очень интересной.

К тому же мы собираемся открыть еще одну часть портала, которая касается не совсем чтобы развлечений в чистом виде, это такая «вещь» для отдыха. Это могут быть научно-популярные материалы, статьи, связанные с образованием и тому подобное. Нам хочется, чтобы человек, заходя на наши интернет-территории, «жил» там как можно дольше.

Объединенная интернет-редакция образована из группы бывших чисто информационных изданий. Плюс коммерческие, которые занимались объявлениями.

А вот развлекательные издания — их у нас много (и телегиды, и развлекательные газеты) — мы в интернет не переводили. Но есть план по переводу этих изданий в интернет и есть уже объединенная редакция.

— Если все переводится в интернет, деньги получаете откуда? За рекламу на этих интернет-площадках?

— Да, деньги в первую очередь от размещения рекламы. Мы думали о платном контенте, но регионалам трудно создать зону платного контента. Очень велики затраты, ведь чтобы его

купили, контент должен быть эксклюзивным. Это должны быть уникальные истории!

Сейчас мы стараемся сделать газету зоной уникальных историй. Но достичь желаемого результата пока не смогли. Рассчитываю, что справимся, и зона платного контента у нас появится. Будут электронные подписчики на газету.

Любое медиа сегодня должно стать центром коммуникаций.

Я не обольщаюсь, что это принесет нам большие доходы, ведь гораздо большие доходы нам сегодня приносит реклама и сервисы, о которых говорил выше, пакетная продажа. И еще офлайновые мероприятия.

Будь в центре — и к тебе потянутся люди

— Медиа сегодня становятся гораздо шире и гораздо больше, чем просто газета, журнал или ТВ-радио. Мы являемся медиамодераторами и координаторами площадок, дискуссий. Здесь работает сила бренда, это напрямую связано с тем, кто вы. Мы — независимая площадка в нашем регионе, и это привлекает к нам местный бизнес, которому гораздо приятнее общаться на нейтральной площадке, чем на зависимой.

— ***Это только дискуссионные площадки?***

— Нет, конечно. Мероприятий много, они самые разные. У нас, например, есть праздник «Городская поляна» — праздник городской активности. В нем участвуют многие компании: варят кофе, представляют свои сервисы. Наши площадки, посвященные Дню Победы, — добрые, честные и интересные. В партнеры мы берем крупные компании, которые с удовольствием участвуют в этих мероприятиях.

Вот, к примеру, наша инициатива на обычную, даже бытовую тему: как поднять престиж уроков физкультуры. У школьников эти уроки не в чести: «отстой», говорят. Мы предложили провести уроки физкультуры известным, скажем так, попсовым людям. Некоторые согласились. Признаюсь: мы не сразу пустили их к детям. Нашим «учителям» прочитали в местном университете курс психологии, и тогда они провели по одному показательному уроку. Об этих уроках собирали мнения детей, родителей, педагогов, экспертов, психологов… Мы снимали видео. Было голосование, определили победителя. Но итогом был не победитель. Итогом стал еще один круглый стол, за который мы собрали представителей власти, бизнеса, педагогов и стали думать о том, как сделать, чтобы в нашем городе укоренились ценности здорового образа жизни. И мы договорились о проекте, который теперь работает и работает очень интересно.

Много мероприятий делаем для бизнеса. Это не только круглые столы. Есть закрытые встречи предпринимателей. Прошлогодняя летняя встреча

МЕДЫЯСЯМ'Я

Пётр ГУЗАЕЎСКІ,
галоўны рэдактар і выдавец газеты «Ганцавіцкі час»

«Калі за спінай ёсць апора, то крочыш больш упэўнена»

Пра ціск і «саломку»

Нядаўна адбылася важная падзея — чатыры чалавекі з нашай газеты сталі сябрамі БАЖа. Асабіста я, з 16-гадовым стажам ў журналістыцы, даўно ў гэтай прафесійнай арганізацыі.

Нярэдка бывае, што мы шукаем паратунку толькі тады, калі цяжар непрыемнасцяў ужо наваліўся. І шкадуем, што не падстрахаваліся, не падаслалі, што называецца, «саломкі». Цяпер жа ў беларускіх журналістаў ёсць БАЖ, куды можна звярнуцца і дзе абавязкова дапамагуць.

Звяртацца даводзіцца часта, бо вось ужо больш як 20 гадоў у дачыненні да незалежных журналістаў ды СМІ сістэма прымяняе самыя розныя формы пераследу і ціску. Асабліва пільнуюць тых, хто раскрывае вострыя тэмы ды рэжа праўду-матку ў вочы. А рознага кшталту чыноўнікаў, якім абы выслужыцца ды стварыць нашаму брату-журналісту перашкоды, хапае. Таму, што ні кажы, аднак калі за тваёй спінай ёсць надзейная апора, то крочыш больш смела і ўпэўнена.

Сяброўства ў Беларускай асацыяцыі журналістаў дае адчуванне і той «мягкай саломкі», і прафесійнай апоры, і моцнай рукі.

была баттлом поколений: встречались предприниматели 90-х с предпринимателями 2000-х и 2010-х. Очень было весело! Потому что мало кто из предпринимателей 90-х знает, какая молодежь им дышит в затылок. А победило тогда, как ни странно, поколение 2000-х, самое «сочное» на данном отрезке времени. Молодые — еще «зеленые», а ветераны бизнеса уже отдыхают. В этой летней встрече участвовало полтора десятка компаний.

Еще мы сделали собственный курс MBI, куда приходит не просто преподаватель, чтобы прочитать нудную лекцию об информационном менеджменте. Годовой курс — 12 лекций — проводят лучшие из алтайских предпринимателей, каждый рассказывает об опыте MBI, который у него на предприятии отлажен образцово. Десятки человек записываются на каждый курс, каждый «курсант» платит, приходят действительно серьезные люди — директоры, замы и прочие, у кого нет управленческих навыков.

Любое медиа сегодня должно стать центром коммуникаций. Мы организуем людей, заинтересованных определенной темой, готовим для них информацию, чтобы разговор был предметным.

Когда вы становитесь центром коммуникации сообщества, это всегда очень важно для медиа. А для региональных медиа это важно еще в большей степени.

Готовь себе смену

— С журналистикой в России сейчас плохо, потому что очень много пропаганды и агитации. В России есть система общественного регулирования, которая называется Коллегия по жалобам на прессу. Там две палаты — медиасообщество и медиааудитория. В обеих палатах представлены

Дакладней, гэта сотні рук сяброў БАЖа, якія падтрымаюць у цяжкую хвіліну, не дадуць адчуць адзіноту і расчараванне.

Што б ні казалі пра лібералізацыю ці роўныя ўмовы для суб’ектаў гаспадарання на беларускім медыярынку, як не было тых роўных умоў, так і няма дагэтуль.

А там, дзе чытачы аддаюць перавагу незалежным рэгіянальным СМІ, дзе адміністрацыйны рэсурс не спраўляецца з прымусовай падпіскай на дзяржаўныя выданні, чыноўнікі пачынаюць лютаваць ды шукаюць «парушэнні». У «Ганцавіцкага часа» тыраж большы, чым у афіцыйнай раёнкі, што надта свярбіць і не дае спакою ідэалагічнаму аддзелу. Таму пішуць скаргі, звяртаюцца з «ініцыятывай» ў пракуратуру, у Міністэрства інфармацыі, каб пакараць непадцэнзурнае выданне. У звязку з чым для нас вельмі актуальная дапамога, якую аказваць бажаўскія юрысты, а таксама салідарнасць калег па арганізацыі.

Што запомнілася

У апошнія гады БАЖ праводзіў шмат адукацыйных праграм, трэнінгаў, семінараў, арганізоўваў персанальныя кансультацыі. Журналісты газеты заўсёды скарыстоўвалі магчымасць атрымаць новыя веды, каб ісці ў нагу з часам.

Асабліва хачу адзначыць праграму, да ўдзелу ў якой БАЖ запрасіў расійскага трэнера — прэзідэнта Альянса незалежных рэгіянальных выдаўцоў і генеральнага дырэктара выдавецкага дома «Алтапрэс» Юрыя Пургіна. Тыя, каму пашчасціла паслухаць яго лекцыі, не пашкадавалі.

Праграма «Стартап у медыя “Бізнес з нуля”», удзельнікам якой я быў таксама дзякуючы БАЖ, стала для мяне штуршком да рэалізацыі даўняй задумы: неўзабаве ў нас з’явіўся новы сайт «Першы Рэгіён» 1REG.BY.

Вядома, адукацыйны працэс арганізаваць не надта лёгка, але гэта вельмі патрэбная справа. Бо тыя веды, якія я і мае калегі рэалізавалі на практыцы, далі станоўчыя вынікі. Што тычыцца нашага прадпрыемства «Медыя-Ганцавічы», дык мы атрымалі не толькі рост анлайн-аўдыторыі сайтаў, але і павышэнне накладу друкаванага выдання «Ганцавіцкі час».

Хочацца выказаць БАЖу шчырую падзяку за прафесійны падыход да справы, падбор трэнераў, за разнастайнасць форм навучання і разуменне патрэбаў рэгіянальных СМІ.

Якія накірункі развіваць

Мне як прадстаўніку рэгіянальнай газеты хацелася б скіраваць увагу на тое, што БАЖ робіць зараз. Напрыклад, развівае такі накірунак, як кансультацыі непасрэдна ў рэдакцыях ці дамапамога розных адмыслоўцаў: журналістыка, дызайн, менеджмент, лічбавая бяспека. Магчыма, некаму гэта падасца дзіўным, але зрабіць якасную лакальную сетку, пераабсталяваць ці нават правільна настроіць праграмы для рэгіянальнай рэдакцыі складана, бо далёка не ўсе маюць у штаце адпаведнага спецыяліста. А тут — рэальная дапамога.

Жадаю БАЖу і ўсім нам працаваць з пачуццём годнасці, адстойваць свабоду слова ды працягваць нашу агульную справу!

Любой продукт в интернете должен быть не только информационным, он должен быть еще и сервисным. Человека волнуют семья, дом, работа, дача… Поэтому сервисная часть может быть очень интересной.

известные личности, к слову, не одиозные. К сожалению, в последнее время в рассматриваемых Коллегией делах две трети связаны с пропагандой.

Вторая часть проблемы — юное поколение, которое выходит с факультетов журналистики, где работает очень много теоретиков и очень мало «живых» журналистов. Столкнувшись с этой проблемой, мы пошли в алтайский университет, создали кафедру «Современные медиатехнологии» (ей уже 15 лет). Мы учили до 200 студентов в год. Да, нам не нужно ежегодно 200 журналистов. Пусть выпускники идут в пресс-службы, иные ведомства. Но нам важно, чтобы мы с ними разговаривали на одном языке! Ведь многие пресс-службы, к примеру, не понимают и не хотят понять, в чем принцип журналистской работы. Вот и надо объяснить.

В итоге в нашем регионе среда немного изменилась. Для нас тоже плюс: сейчас практически все наши молодые журналисты — выпускники факультета журналистики.

— Вы как-то сказали, что универсальный журналист — это плохо. Почему?

— Универсальный журналист — это не журналист. Это машина, которая все умеет понемногу. Так раньше когда-то говорили: мол, журналист должен знать всего понемногу. Профессиональный журналист что-то должен уметь делать очень хорошо. А все остальное — тоже уметь делать, на общем, скажем так, базовом уровне. Тогда мы получим качественный продукт. А когда человек сильно универсален, профессиональная компетенция выпадает. Я знаю только одного человека, который умеет и хорошо писать, и хорошо снимать — это Юрий Рост. Дмитрий Муратов из «Новой газеты» предложил мне двухтомник Роста, который они преднамеренно выпустили без фотографий. Я стал читать — это удивительная писательская работа! Жаль, что я раньше никогда не читал Роста без его фотографий.

В мультимедийной журналистике, в которой мы сегодня живем, все решает команда.

— Как сейчас, в эпоху интернета, заработать первые деньги молодым СМИ?

— Трудно. Очень трудно. Но рецепт остается тот же: выйти и сделать то, что не делали до тебя. Вот и у вас есть замечательный продукт *CityDog*. У них есть отличные проекты, на которых они зарабатывают деньги, например проект «Адметныя», который они сделали совместно с «Самсунгом».

Идея все та же — попасть в центр коммуникации, стать центром коммуникации.

Мы недооцениваем традиционные медиа. Вернее, они сами себя недооценивают, не понимая, что в интернет-эпоху нужно быстро меняться.

Если они станут другими, у них есть шанс выжить в этом безумном мире и даже молодые люди будут читать газеты.

Подготовила Татьяна МЕЛЬНИЧУК
Фото Ольги Хвоин

Что и как нам нужно защищать в цифровой среде

Ольга КОРСУН

Безопасность — это очередной предрассудок, которым так любят тешить себя люди.

Хелен Келлер

Большинство пользователей, работающих с теми или иными электронными устройствами, весьма поверхностно представляют те опасности, с которыми могут столкнуться. Прежде всего это касается людей, которые работают с информацией и источниками информации, — журналистов, а также тех, кто может вступать в конфликт с властью — правозащитников, активистов и т. д. Теме цифровой и компьютерной безопасности был посвящен круглый стол в Гродно, организованный Белорусской ассоциацией журналистов на площадке *HrodnaMediaRoom*. Участие в нем приняли эксперт по цифровой безопасности Николай Кванталиани, шеф по компьютерной безопасности телеканала «Белсат» Владимир Воробьев, а также гродненские журналисты, активисты и правозащитники.

Абсолютная приватность недостижима в принципе

Начнем с плохой новости. Конфиденциальной информации последние 5–8 лет вообще не существует. Полностью защитить свою информацию простому пользователю невозможно. Степень вашей защиты зависит от количества ресурсов, которые готовы будут выделить те, кто захочет получить доступ к банку ваших данных. Джордж Оруэл в романе «1984» описывает утопическую страну, где все за всеми следят. Там есть фраза: «Если хочешь сохранить секрет, ты должен прятать его от себя». Иначе говоря, если ты что-то знаешь, рано или поздно это может стать известно кому-то еще.

Когда мы говорим о цифровой безопасности, это разговор не только о компьютерах и программах. Мы говорим о процессе. И к тому, что нужно защищать свои данные в цифровом пространстве, нужно еще прийти.

У многих людей, например, есть один любимый пароль на все соцсети или сервисы. Плюс — ты всегда помнишь свой пароль, минус — если его у тебя «угнали», то у тебя «угнали» всю жизнь. Если вы сделаете себе два пароля вместо одного — вы усилили свою безопасность уже на 200%.

BitLocker и шифрование информации — это уже более высокий уровень цифровой безопасности. Ко всему этому нужно прийти, понять, действительно ли вам есть что защищать и готовы ли вы вкладывать в это личное время, знания, деньги.

Справка. *BitLocker* — это встроенная функция шифрования жесткого диска. Если у вас украли компьютер с зашифрованным диском, вы восстанавливаете всю информацию из облачного хранилища данных («облака») и спокойно работаете дальше, зная, что те, кто нашел ваш компьютер, не смогут использовать вашу информацию. Но в это нужно вкладываться. Полнодисковое шифрование в профессиональной версии стоит денег.

Сколько стоит ваш секрет?

Вы должны подумать, сколько стоит ваш секрет, который вы хотите защитить. Это может быть доступ к вашей почте, социальным сетям, компьютеру, личной переписке. Вы должны ответить для себя на вопрос, что будет, если ваша информация бесследно исчезнет или станет публичной. Отсюда возникает вопрос: сколько стоит мой секрет, который я хотел бы абсолютно скрыть либо восстановить. Если секрет дорогостоящий, вы готовы вкладываться в его сохранность.

Например, вы студент и пишете дипломную. Ничего нигде не скачиваете, два месяца работаете без сна и отдыха, а потом у вас ломается компьютер и дипломная исчезает. Самым дешевым и оптимальным решением в этом случае будет сохранять этапы работы в Облаке, откуда все легко можно восстановить. Это пользователю не стоит ничего. Но это нужно сделать. Рассмотрим вопрос публичности: какие последствия будут после того, как вашу дипломную увидят другие? Думается, что не очень ужасные.

Существует пирамида пользователей, где в зависимости от уровня распределяются ресурсы на получение доступа к информации. Так, у основания на первом уровне находятся условные любители котиков в соцсетях. Их большинство, и на взлом таких беспечных пользователей тратятся минимальные ресурсы (обратная пирамида — это ресурсы, которые будут выделены на то, чтобы получить информацию соответствующих уровней). На втором уровне — обычные пользователи, которые имеют почту, соцсети, читают новости в интернете. На их взлом требуется уже чуть больше ресурсов. На третьем уровне находятся бизнесмены, на четвертом — активисты НГО, журналисты, на пятом уровне — топ-журналисты и на высшем уровне — носители государственных секретов, влиятельные люди, бизнесмены и политики. На получение доступа к информации людей высшего уровня потребуются огромные ресурсы.

Вы должны понять свое место в этой пирамиде и, чтобы защититься, потратить соответствующее количество ресурсов.

Если вы топ-журналист или хранитель каких-то важных секретов, то на получение доступа к вашей информации будут потрачены в разы большие ресурсы, чем на обычного интернет-пользователя. Поэтому для своей защиты вам необходимо противопоставить такие же или еще большие ресурсы: шифровать данные и компьютер, пусть даже это будет стоить денег, соблюдать правила компьютерной безопасности, консультироваться по этим вопросам со специалистами и т. д. Тогда вы вынудите тех, кто захочет получить доступ к вашей информации, подключать еще большие ресурсы для взлома, а это в иерархических системах очень сложно.

Вместе с тем всегда нужно помнить, что в коммуникации как минимум две стороны. На судах после Площади 2010 года были случаи, когда против человека использовалась информация из переписки в *Skype*, которая была взята с информационных носителей второй стороны, а не со всячески защищенных устройств обвиняемого.

Вы должны ответить для себя, что будет, если ваша информация бесследно исчезнет или станет публичной. Отсюда возникает вопрос: сколько стоит мой секрет, который я хотел бы абсолютно скрыть.

Безопасность как процесс

Важно понимать, с какими угрозами вы можете столкнуться, как им противостоять, что именно и от кого вы хотите защитить. Например, журналист делает репортаж и знает, что должен показать картинку. У него есть контрагент — милиция, которая не хочет, чтобы журналист эту картинку показал. Журналист оценивает риск, понимает, что у него могут забрать технику и соответственно этому выбирает стратегию поведения. Например, снимать не на одну камеру, а на две, сохранять информацию сразу в Облако. Таким образом, в зависимости от оценки риска вы выбираете алгоритм своего поведения.

Если ты знаешь, что твой канал для стримов будут блокировать, ты выбираешь других провайдеров, покупаешь симку на соседа, берешь отдельный спутниковый канал в интернете и отправляешь все туда. Как только появляется прецедент, ты сразу ищешь решения. Нужно уметь оценить угрозу и предсказать ее.

Угрозы могут зависеть от места и страны вашего проживания, рода деятельности, коллег, соседей, семьи, друзей. Например, в Гомеле могут «прессовать» журналистов за то, за что не трогают журналистов по всей Беларуси. И ты выбираешь: покупать одну камеру за 10 тысяч долларов или 10 камер по тысяче, потому что у тебя часто изымают технику, переезжать в другой город или вообще менять профессию, потому что тебе надоело ходить по судам.

Помимо этого есть аспекты психологической, физической и юридической безопасности. Например, вы пересекаете белорусскую границу и во время проверки вас просят разблокировать ваш телефон. Даже если технологически у вас все хорошо — телефон с полнодисковым шифрованием, вся информация зашифрована, — вы должны знать, как по закону вести себя в такой ситуации, имеете ли вы право отказать. Запомните: имеете. Теперь представим, что вы въезжаете в США и с вами происходит такая же история. Вам говорят: у нас антитеррористический закон, разблокируйте телефон. Что вы сделаете? В Штатах, если ты не дашь доступ к своему телефону, тебя могут просто не впустить в страну. Одна и та же ситуация, но разный контекст.

Моделирование угроз

Есть алгоритм, чтобы понять, нужно что-то делать с угрозой или нет. Составьте список ваших самых ценных активов. К каждому из них укажите самую вероятную угрозу.

Например, напишите три угрозы, связанные с компьютерами, которые вы считаете для себя актуальными. Угрозы зависят от тех секретов или ценностей, которые вы хотите защитить. Важно оценить вероятность этой угрозы и последствия. Если вероятность высокая и с тяжелыми последствиями, эту проблема размещается в красной зоне, ее нужно решить в первую очередь. Если вероятность низкая, проблему неплохо было бы решить. Правда, обычно времени на это нет. Маловероятные угрозы или угрозы без страшных последствий можно в принципе не решать. Например, если вы потеряете флешку с записанными фильмами, то просто купите новую и запишите на нее фильмы заново. В этом случае дубликат флешки делать не стоит.

Важно также отметить для себя, кто является для вас атакующей стороной. Например, хакеры, спецслужбы, государство.

Распределите ваши угрозы

Вероятность/последствия	Кто атакует	Последствия				Цена атаки и последствий
		нет	негативные, но не ужасные	ужасные для индивидуума	ужасные для ОГС	
Маловероятно	Государство					
	Спецслужбы					
	Устаревшая техника					
Средняя						
Высокая						

Для каждой угрозы ответьте на 5 вопросов

Вопрос/угроза						
Что вам нужно защищать?						
Кто атакует?						
Какие контрмеры можно применить?						
Что будет, если угроза осуществится?						
Какие вам необходимы ресурсы?						

В зависимости от угрозы становится понятно, что нужно защищать. Например, Облако. Следующий вопрос: какие контрмеры можно применить, чтобы его защитить?

Для начала нужно выбрать надежное Облако. Какое Облако безопасно? Все зависит от того, что

Были случаи, когда на суде против человека использовалась информация из переписок в Skype, которая была взята с информационных носителей второй стороны, а не со всячески защищенных устройств обвиняемого.

и от кого вам нужно скрывать. Для большинства жителей Беларуси отечественные либо российские сервисы абсолютно нормальные. Обычные люди живут обычной жизнью, их не задерживает милиция, им не взламывают аккаунты, не сажают по сфабрикованному делу за распространение порнографии. Но есть общественные активисты, независимые журналисты, жизнь которых осложняют спецслужбы. Все сервис-провайдеры подпадают под национальное законодательство, поэтому доступ к вашим белорусским и российским сервисам будет автоматическим.

Вряд ли американские или европейские спецслужбы будут взламывать вашу информацию. Поэтому белорусским журналистам и активистам нежелательно пользоваться белорусскими или российскими сервисами.

Если у вас есть определенные знания, можно организовать свой собственный почтовый сервер, который будет безопасен и зашифрован настолько, насколько вы захотите. Понятно, что далеко не все это могут сделать, поэтому нужно пользоваться сервер-услугами, которые считаются наиболее безопасными.

Вы выбрали Облако, теперь его нужно защитить. Для этого необходимо создать сложный пароль, знать, где его безопасно хранить (в голове или в менеджере паролей), и настроить двухфакторную авторизацию (получение второго фактора для доступа к учетной записи). Фактически на данном этапе нужно инвестировать не деньги, а время и знания.

Для большинства пользователей в Беларуси Гугл-Облака с двухфакторной авторизацией и сильным паролем достаточно. Если вы считаете, что информация очень важная и боитесь ее взлома, вы можете зашифровать ваши файлы и положить их в Облако.

Базовые правила компьютерной безопасности

Вместе с бурным развитием технологий должно меняться и поведение в интернете и цифровой среде. Ибо по незнанию можно стать объектом слежки или целью для мошенников и киберпреступников. Можно, конечно, успокаивать себя мыслью, да кому я нужен? Однако есть как минимум несколько причин, которые должны убедить вас в том, что не стоит расслабляться: это дискредитация, использование вас как «рекламного» источника, шантаж, мошенничество, вывод денег. Если вы, например, когда-нибудь через «личку» пересылали информацию 18+, поверьте, до этого докопаются и будут вас шантажировать.

По этой причине важно помнить несколько основных правил.

❶ Все, что вы когда-либо публикуете, может быть использовано против вас. Удалить полностью то, что появилось в интернете, невозможно. Даже Виктору Прокопене с его деньгами это не удалось.

❷ Все взломы происходят через социальный инжиниринг. Первый шаг всегда делается через человека. Поэтому, если у вас есть привычка добавлять в друзья в соцсетях всех подряд, от нее стоит отказаться. Ведь вас могут отслеживать, видеть всю вашу личную информацию, что вы лайкаете и сколько раз, с кем контактируете. Все это позволяет вашим невидимым «друзьям» создать социальную инженерию — профилировать вас, подсматривать, чем вы занимаетесь, узнавать о ваших интересах.

❸ Очень часто защитные «баррикады» пользователя взламывают с помощью функции восстановления паролей. Какой, например, ваш секретный вопрос для восстановления пароля на gmail? Девичья фамилия матери? Всю эту информацию о вас можно найти. Поэтому, если вам задают типовой вопрос, вы отвечаете что угодно, кроме типового ответа. На вопрос «девичья фамилия матери» вы отвечаете, какое любимое блюдо вашей собаки.

❹ Есть много способов, чтобы получить доступ к вашему аккаунту в *Facebook*. Например, фишинг, когда вы получаете письмо со ссылкой на приватное видео вашего френда или с подписью «посмотри мою последнюю фотографию». А на самом деле это программа, которая устанавливается на ваш компьютер. Или вам присылают ссылку на популярный сайт с подписью «посмотри, это же скандал», а на самом деле в ссылке заменены буквы, вместо «а» латинской — кириллическая, вместо буквы i — l. Глаз этого не замечает. Вы переходите по ссылке — и в ваш в браузер устанавливается шпион.

В *Facebook* для подобного рода вещей часто используются тесты. Их цель не повеселить вас, в 95% случаев — это попытка раскрутить какие-то сайты (в гугл-аналитикс нужны клики). В 5% — это

Николай Кванталиани, эксперт по цифровой безопасности

попытка «вклеить» вам в *Facebook* какую-нибудь штуку, которая получит доступ к вашим друзьям, вашим данным, почте и т. д.

❺ Всегда и везде руководствуйтесь здравым смыслом. Если вы видите необычную ссылку или веб-сайт, которые кажутся небезопасными, проигнорируйте. Если предложение кажется слишком хорошим, чтобы быть правдой, это, скорее всего, действительно обман.

А значит, не переходим по непонятным ссылкам, не открываем спам, не устанавливаем на свой компьютер непонятное программное обеспечение.

❻ Часто, если есть доступ к публичному вайфаю, появляется соблазн его использовать. Этого не стоит делать, потому что вы не знаете, кто контролирует точку доступа. Если вы собираетесь работать с сервисами, требующими авторизации, необходимо учитывать, что конфиденциальность вводимой вами информации будет зависеть от добросовестности администратора точки доступа. Это может быть злоумышленник, который получит доступ к вашим данным. Если у вас нет шифрования, всю информацию, которую вы вводите, помимо интернет-провайдера и сайта, куда вы заходите, видит хакер, который дал вам точку доступа.

Теоретически все вводимые с клавиатуры данные и передаваемые программами сетевые пакеты могут перехватываться и сохраняться. Поэтому если без ввода пароля никак не обойтись, можно порекомендовать набирать его символы не подряд, а вразнобой, переставляя каждый раз курсор мышью в нужную позицию. По возвращении домой необходимо обязательно сменить пароль.

❼ Если вы используете один и тот же пароль для всех своих онлайн-аккаунтов, вы рискуете стать крайне уязвимым в одно мгновение. Получив доступ к одному вашему аккаунту, злоумышленник сможет получить доступ ко всем вашим аккаунтам.

Поэтому нужно установить и использовать парольную защиту при включении компьютера и вхождения в систему *Windows*, установить двухфакторную аутентификацию. Все пароли должны соответствовать следующим требованиям: состоять минимум из 10 символов, букв в верхнем и нижнем регистрах, цифр и специальных символов. Паролем не может быть слово, которое существует в каких-либо словарях.

Пароли нужно периодически менять на новые — системные для входа в компьютер раз в два-три месяца, пароли в онлайн-сервисы, почту и месенджеры — ежемесячно. Не использовать один пароль для разных сервисов. На каждый сервис, каждый случай — свой уникальный пароль.

Не позволять системе и программам автоматически запоминать и подставлять пароли.

❽ Используйте лицензионные программы и операционную систему и следите за их обновлениями до актуальных версий. Обновления зачастую содержат исправление брешей в безопасности.

❾ Всегда пользуйтесь безопасным соединением HTTPS. Используйте VPN — это криптованный, защищенный туннель, который шифрует и защищает информацию внутри канала связи через gsm- и интернет-провайдеров.

Обязательно используйте антивирусы.

❿ Не нужно светить свой пин-код, когда вы расплачиваетесь карточкой, не фотографировать и не выкладывать в соцсети себя с карточкой с двух сторон (а бывает и такое).

⓫ Если вам необходимо распечатать какие-то цифровые фотографии, лучше это делать дома на своем принтере, особенно если фотографии содержат ценную информацию. Следует учитывать, что публичная печать цифровых фотографий таит свои опасности, заключающиеся в легкости их хищения.

И конечно, нужно всегда помнить, что всякая защита должна быть комплексной.

»

Важно понимать, что именно и от кого вы хотите защитить. Угрозы могут зависеть от места и страны проживания, рода деятельности, коллег, соседей, семьи, друзей.

Ольга ШУМАНСКАЯ,
журналист-фрилансер, г. Барановичи

«Благодаря БАЖу я вернулась в профессию»

В БАЖе я уже три года, вступила в организацию именно для того, чтобы чувствовать себя частью журналистского сообщества. Во время семинаров и тренингов познакомилась с коллегами, услышала немало потрясающих журналистских историй.

Благодаря нашей общественной организации я вернулась в профессию, хотя был момент в моей жизни, когда я решила больше не связываться с журналистикой. Но в конце 2016 года мне предложили поучаствовать в лидерской программе, которую БАЖ организовал для региональных активистов. Я согласилась и с каждой новой сессией видела все больше запала в горящих глазах других журналистов, что пробуждало во мне уверенность и тягу к профессии.

Именно благодаря этому курсу я попробовала себя в роли лидера (хотя последние несколько лет осознанно сторонилась любой инициативы) и поняла, что могу и умею гораздо больше, чем делаю сегодня. И дело не только в решительности, а в том, что образовательный курс дал мне те самые навыки, которые позволили обрести уверенность в своих силах, справляться со сложными задачами и работать с совершенно разными людьми.

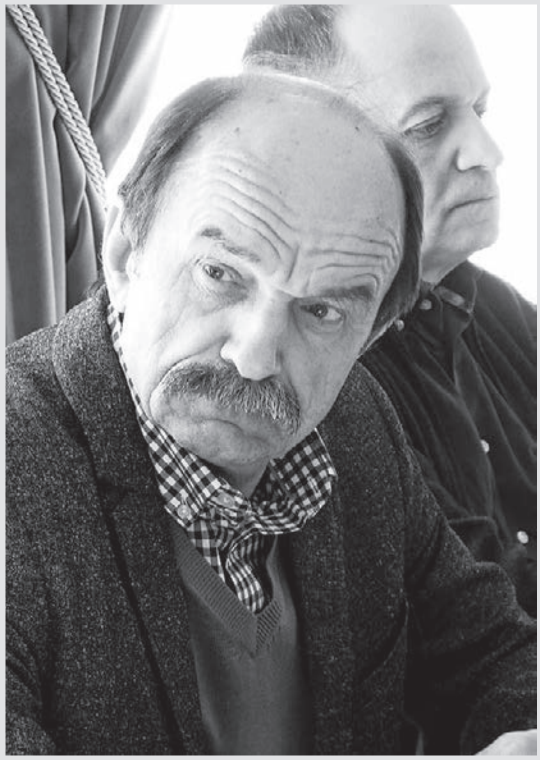
Да, раньше я помогала организаторам и не раз наблюдала этот процесс со стороны, но сама не решалась взяться за проведение пусть и локального, но все же события. Лидерский курс заставил меня выйти из собственной зоны комфорта и поработать на авторитет нашей организации.

Поэтому участие в лидерской программе стало для меня самым запоминающимся событием в моей бажевской жизни. Новые знания и умения, новые контакты, активное общение — все это поддерживает меня и вдохновляет.

Считаю, что БАЖу нужно продолжать развивать образовательные программы для начинающих журналистов, так как на фоне кризиса в медиасфере происходит активное обновление кадров.

Безусловно, необходимо продолжать работу и добиваться, чтобы журналисты-фрилансеры получили равный статус со штатными сотрудниками СМИ.

И конечно же, очень важна юридическая поддержка журналистов, которых преследуют.

Сяргей СТАНКЕВІЧ,
галоўны рэдактар газеты «Інфа-кур’ер», Слуцк

Быць сябрам БАЖ — гэта значыць мець магчымасць пашыраць знаемствы з прафесіяналамі, атрымліваць асалоду ў працэсе навучання, адчуваць, што ты не адзін у віхуры сённяшніх падзей, у гэтым нялёгкім, але адначасова цікавым медыябізнесе.

Асабіста мне найбольш запомніўся адукацыйны праект і трэнінгі па арганізацыі працы канвергентнай рэдакцыі. Гэта суперактуальна і важна — дзякуй! Удзячны і за юрыдычную падтрымку, магчымасць атрымліваць хуткія кансультацыі.

Мяркую, з новых накірункаў БАЖ можна развіваць супольную працу з іншымі прафесійнымі аб’яднаннямі, у тым ліку з Асацыяцыяй выдаўцоў рэгіянальнай прэсы. Добрыя прыклады ўжо есць — трэба працягваць. А асноўную дзейнасць, скіраваную на абарону правоў журналістаў і журналісцкай супольнасці, адстойванне іх інтарэсаў у самых розных інстанцыях неабходна і далей развіваць ды ўмацоўваць.

ВОСХОЖДЕНИЕ

Восхождения и падения случаются как в истории каждого государства, так и в жизни каждого человека. Этот разговор о событиях, которые предопределили развитие нашей страны на многие годы вперед. Они изменили судьбу каждого из нас, ныне живущих, и даже тех, кто тогда еще не родился…

Мой собеседник — интеллигентный, искренний и порядочный человек, профессионал высшего класса, которого отвергла система. За то, что по долгу службы защищал Закон в еще не окрепшей, только ставшей суверенной и набиравшей силу Беларуси. Он был свидетелем предательства и никчемности тех, кому доверял. Кому тогда доверяли миллионы белорусов. Тяжело все это пережил, но не сломался и не прогнулся…

Доктор юридических наук, профессор, в 1990-х самый молодой судья Конституционного Суда Республики Беларусь Михаил Иванович Пастухов.

— Михаил Иванович, вспомним референдумы, которые не только изменили жизнь белорусского общество, но и раскололи его. Начнем с майского референдума 1995 года.

— Инициатором референдума был президент Александр Лукашенко. Он предложил для обсуждения вопросы, которые затрагивали основы белорусской государственности. Напомню эти вопросы: о смене государственной символики — флага и герба, о придании русскому языку статуса государственного наравне с белорусским. Предлагалось также высказаться об интеграции с Россией. Все понимали, что инициатива президента несет угрозу белорусской идентичности, развитию родного языка, подрывает устои белорусской нации.

Тогда в Конституционный суд обратилась группа депутатов Верховного Совета 12-го созыва,

в том числе Нил Гилевич. Они предлагали проверить конституционность формулировок вопросов, выносимых на референдум. Однако председатель Конституционного Суда Валерий Тихиня не захотел ввязываться в это политическое дело. В результате предложение депутатов было отклонено по каким-то формальным причинам. Тогда это казалось мелочью, но на самом деле эта «мелочь» повлекла за собой глобальные последствия.

Сейчас мне понятно, что майский референдум 1995 года посягал на святыни белорусского народа, на основные положения Декларации о государственном суверенитете и Конституции Беларуси. Он также противоречил нормам Закона «О всенародном голосовании (референдуме) в Республике Беларусь», принятом в 1991 году. Но Центральная избирательная комиссия, которую тогда возглавлял профессор Александр Абрамович, внимания на эти «мелочи» не обратила.

После ноябрьского референдума 1996 г. белорусское общество потеряло свободу, демократию, законность, перспективы европейского развития.

Администрация президента и местные исполнительные власти многое сделали, чтобы мобилизовать массы на поддержку вопросов, вынесенных на референдум. В регионах были созданы штабы, гражданам рекомендовалось, как «правильно» голосовать, в том числе досрочно… Фактически референдум проводился под принуждением и сопровождался массовым нарушением законодательства. Парадокс, но при высокой явке избирателей (по данным Центризбиркома, на уровне 95%) выборы депутатов Верховного Совета 13-го созыва, которые проводились параллельно, не состоялись более чем в половине округов.

— Помнится, что в начале 1990-х в Беларуси был национальный подъем, когда вернули историческую символику, когда в развитии общества появились национальные ориентиры. Трудно было поверить, что подавляющее большинство белорусов могли отказаться от национальных святынь…

— Возможно, что они и не отказались, но официальные результаты голосования были в пользу вынесенных на референдум вопросов. Установить их достоверность сейчас непросто. В последующем председатель Центризбиркома Александр Абрамович получил должность заместителя главы Администрации президента и стал главным юристом президента.

— Сохранились документальные кадры, как представители тогдашней Администрации президента рвали на куски бел-чырвона-белы флаг. Но они изорвали на куски не только нашу историческую святыню, они порвали на куски и души многих белорусов.

— Замечу, что в тот момент еще не были утверждены новые государственные символы и такие действия ненавистников белорусского флага являлись преступлением. Однако для «победителей» все было возможно. Это было глумлением над законом, как я написал в одной из публикаций.

Точка невозврата

— Теперь о референдуме, который состоялся 24 ноября 1996 года. Еще за 20 дней до этого Конституционный Суд вынес решение, что его результаты могут носить только рекомендательный характер. Но своим указом от 7 ноября Александр Лукашенко отменил решение Конституционного Суда и утвердил обязательный характер итогов референдума. Какие возможности тогда потеряло белорусское общество и государство?

— Я считаю, что белорусское общество потеряло свободу, демократию, законность, перспективы европейского развития. Самое поразительное то, что Александр Лукашенко отказался выполнять решение Конституционного Суда, которое является обязательным для исполнения и обжалованию не подлежит. Оно было не просто проигнорировано, оно было отменено. По тем временам это считалось преступлением: в июне 1996 г. в Уголовный кодекс была введена норма об уголовной ответственности за невыполнение решений Конституционного Суда.

— Необходимо вспомнить еще один важный момент в белорусской истории, связанный с попыткой отстранения от должности президента в связи с нарушением им Конституции.

— Такую инициативу проявила группа депутатов Верховного Совета 13-го созыва накануне референдума. Тогда 73 депутата поставили вопрос

Первый состав Конституционного Суда

об отстранении Лукашенко от должности по причине многочисленных фактов нарушения Конституции и законов Республики Беларусь. Вспоминаю, что в тот день, 19 ноября, мы с судьей Александром Вашкевичем должны были доложить председателю Конституционного Суда Валерию Тихине о ходе подготовки дела о неконституционности очередных президентских указов. Но попасть на прием к председателю Суда не довелось, так как к нему пришел «в гости», как он сказал, старый друг. Они долго общались, но когда встреча закончилась, Валерий Тихиня куда-то ушел вместе со старым другом (им оказался бывший управляющий делами ЦК КПБ, а в то время руководитель Белнефтехима Анатолий Мордашев). Как позже выяснилось, они пошли в Администрацию президента. После возвращения председатель Конституционного Суда Валерий Тихиня стал уже «другим» человеком.

Снова дрогнули

— После «визита» в Администрацию президента Валерий Тихиня собрал совещание судей и сказал, что президент хотел бы встретиться со всем составом Суда и найти какой-то консенсус, — рассказывает *Михаил Пастухов*. — Но большинство судей понимали, что идет торг с целью выиграть время, а заодно надавить на депутатов, которые подписались под обращением об импичменте. Судьи отказались от этой встречи. После этого Тихиня снова пошел в Администрацию. Вернувшись, он сказал, что президент просил не торопиться с принятием решения. И если назначать дело к рассмотрению, то не раньше чем 21 ноября (это была пятница). Тихиня дал обещание Лукашенко, что раньше этого срока дело об импичменте рассматриваться не будет.

Но Конституционный Суд принял решение о начале производства по делу, назначил трех судей докладчиков, в том числе меня. На подготовку было совсем мало времени, но делали все что могли. Вызвали свидетелей — депутатов Верховного Совета Александра Добровольского, Валерия Щукина и Михаила Грушевского. Следует отдать должное их принципиальности и смелости. Вызвали также Александра Лукашенко и других должностных лиц, причастных к изданию указов, которые Суд признал неконституционными.

Дело было назначено на 22 ноября 1996 года, на 10 утра. Все судьи пришли, но председателя Суда не было. Вскоре он появился и пригласил судей на срочное заседание. Где сообщил, что минувшей ночью с президентом подписано «соглашение» о мирном урегулировании конституционного кризиса в стране.

— Видимо, помогли российские «миротворцы»?

— Да, той ночью «на огонек» в Минск прилетели премьер российского правительства Виктор Черномырдин, председатель нижней палаты Госдумы Геннадий Селезнев и председатель Совета Федерации Егор Строев. Я думаю, что «разрулить» ситуацию в Беларуси им поручил Борис Николаевич Ельцин.

В итоге нашли «консенсус», под которым поставили подписи Александр Лукашенко, Семен

Першы выступ на беларускай мове (на канферэнцыі, прысвечанай 10-годдзю Закона аб мовах)

Шарецкий и Валерий Тихиня. Причем председатель Суда действовал исходя из личных соображений и с составом Конституционного Суда не советовался. Просто констатировал факт: подписался, потому что взял обязательство от имени Суда прекратить дело «об импичменте» в случае, если депутаты отзовут свои подписи под обращением.

Тихиня распорядился отложить рассмотрение дела на 14 часов. Я лично возразил против такого решения, но процесс был отложен. Вскоре в кабинет Тихини ворвались, не нахожу другого слова, разъяренные представители Верховного Совета и потребовали объяснений. Тихиня снова сослался на «договор» о мирном урегулировании конституционного кризиса в Беларуси.

— В очередной раз страх и хлипкость характера некоторых ответственных мужей сделали свое дело. Ведь это был элементарный обман?!

— Да, это можно назвать разными словами: «обман», «предательство», «слабохарактерность», «беспринципность». Причем людей, которые в тот момент отвечали за судьбу страны. Они не выдержали испытания. Вместе с ними не на высоте оказались и мы, судьи Конституционного Суда.

— Но ведь и многие депутаты Верховного Совета отозвали свои подписи, на них оказывалось давление?

— После того как Тихиня сходил в Администрацию президента, оттуда прибыл «посланец», которому вручили подписные листы депутатов Верховного Совета. Понятное дело, что в отношении них использовали весь арсенал дозволенных и недозволенных методов воздействия. В результате 12 народных избранников отказались от своих подписей.

Сейчас можно утверждать, что неудавшееся дело об импичменте стало точкой невозврата к демократии. На мой взгляд, это позорная страница в истории Конституционного суда, который не выполнил свою обязанность по защите Конституции и уклонился от принятия принципиального решения по этому делу.

Реформы и надежды

— После двух референдумов у многих людей усилилось недоверие к органам исполнительной и законодательной власти, в том числе к нашей судебной системе. Насколько я знаю, Вы были одним из разработчиков Концепции судебно-правовой реформы. Что произошло и почему реформа не пошла?

— Как юрист я начал свой путь с реформирования судов и правоохранительных органов. И считаю это задачей своей жизни.

В то время наблюдался повальный отказ от всего негативного, что было в советской системе, которая себя не оправдала. Нужно было построить новую систему по принципу разделения властей, обеспечить верховенство закона

С супругой Валентиной Ивановной

Моя работа — преподаватель

во всех сферах и уважительное отношение к человеку. Инициатором реформы был Дмитрий Булахов, председатель комиссии Верховного Совета 12-го созыва по законодательству. Он сформировал группу юристов, способных разработать новую модель судов и правоохранительных органов. Мне довелось поработать в этой творческой группе вместе с профессором Изабеллой Мартинович из Белгосуниверситета, Владимиром Крыгиным из Верховного Суда, Сергеем Борико из Академии МВД, Виктором Каменковым из Генеральной прокуратуры. Мы справились с поставленной задачей: с учетом европейского опыта, наработок российских юристов подготовили Концепцию судебно-правовой реформы. Ее приняли в Верховном Совете 23 апреля 1992 года почти единогласно. А вот реализация этой Концепции натолкнулась на большие трудности. Они заключались в том, что руководители судов и правоохранительных органов (МВД, КГБ, Прокуратуры) не желали менять устоявшуюся систему и всячески саботировали принятие новых законов. По сути, удалось добиться принятия только нескольких законов: «О судоустройстве и статусе судей», «Об адвокатуре», «О прокуратуре». Дальше — ступор. «Толкача» в этой реформе не оказалось. Все ушли в политику.

— Почему, на ваш взгляд, так случилось?

— На горизонте замаячила должность президента. Все депутаты стали группироваться, строить планы и писать программы. Как известно, Дмитрий Булахов вошел в предвыборный штаб Александра Лукашенко. После выборов первого президента все усилия были сконцентрированы на укреплении власти. За основу же была взята прежняя советская система, поэтому ни о какой реформе судов и других органов речи больше не было.

Сегодня, спустя 25 лет, стало еще более очевидным, что с нашими судами, милицией, следствием, прокуратурой надо что-то делать. Они как служили власти, так и служат, а вот о правах человека по-прежнему никто не думает и не заботится. Это видно хотя бы по многочисленным делам об административных правонарушениях, когда задерживают и арестовывают журналистов за то, что они выполняют свою работу, освещая общественные акции. Страшные вещи творятся в колониях и тюрьмах, куда каждый год отправляется свыше 10 тысяч новых осужденных.

Поэтому я считаю, что нужно продолжать заниматься судебной реформой и довести это дело до логического конца: сделать наши суды независимыми и авторитетными, милицию и следствие — профессиональными, прокуроров — справедливыми, а места лишения свободы — более лояльными, чтобы человек не терял надежды вернуться к нормальной жизни (во всяком случае не лагерями рабства и унижения).

Родители Зинаида Федосовна и Иван Павлович

— Реформирование судебной системы, разработка нововведений в законодательство — это высший юридический «пилотаж». Но вам, Михаил Иванович, довелось на протяжении

15 лет возглавлять в БАЖе Центр правовой защиты СМИ. Ведь тогда выходило более 70 общественно-политических независимых газет. Не жалеете о потраченном времени?

— Это был трудный период в моей жизни, когда после изгнания из Конституционного Суда мне пришлось начинать свой путь юриста, по сути, с нуля. Можно сказать, что это было моим вторым восхождением.

Надо сделать наши суды независимыми и авторитетными, милицию и следствие — профессиональными, прокуроров — справедливыми, а места лишения свободы — более лояльными, чтобы человек не терял надежды вернуться к нормальной жизни.

Слово «восхождение» мне нравится! Это как бы возрождение, качественный рост. Мне довелось поучаствовать в защите Игоря Герменчука (это было мое первое дело, когда мы защищали газету «Свабода»), Николая Маркевича и Павла Можейко, Сергея Дубовца. Очень хорошо помню свое участие в качестве общественного защитника Павла Шеремета, которого в 1997 году судили вместе с Дмитрием Завадским за незаконный переход границы. Несколько месяцев пришлось ездить в Ошмяны, где проходил суд. Мы были одной командой, поэтому не сдались и не проиграли. Павел тогда получил условный срок, хотя его должны были оправдать. Полным сюрпризом для меня стало награждение за участие в этом деле международной премией Евросоюза за развитие гражданского общества и демократии.

В Центре правовой защиты мы работали с Игорем Рынкевичем, Ириной Овчинниковой, Юрием Павловичем Топорашевым. Потом к нам присоединился Андрей Бастунец, Ирина Карамышева. Мы работали довольно напряженно: давали консультации, готовили разные документы в защиту СМИ, участвовали в конференциях и семинарах. Полагаю, что наша команда внесла важный вклад в защиту и становление независимой прессы, а также в утверждение авторитета Белорусской ассоциации журналистов.

***

Сегодня Михаил Иванович Пастухов преподает в частном юридическом вузе, занимается научной деятельностью, пишет статьи на правовые темы. Он остается верным своим идеалам и надеждам, главная из которых — создать в Беларуси демократическое правовое государство. Он продолжает Восхождение: к правде, законности, справедливости. «Возможно, в этом и состоит историческая миссия Проповедника права Михаила Пастухова, чтобы быть гласом вопиющего в правовой пустыне», — написал Валерий Карбалевич в предисловии к сборнику статей «Под знаком Конституции», автором которых является Михаил Пастухов.

Подготовил Владимир ДЗЮБА

У апошні дзень сакавіка ў Мінску ўганаравалі выпускнікоў адукацыйнага курса «10 крокаў да якаснай журналістыкі», які ладзіла Беларуская асацыяцыя журналістаў сумесна з Міжнароднай федэрацыяй журналістаў і Еўрапейскім вяшчальным саюзам.

Фота Барыса Гарэцкага

Рэпарцёры працуюць у Дзень Волі ў Мінску

Фота Генадзя Верацінскага